

I OBRAZLOŽENJE

1. POLAZIŠTA

1.1. POLOŽAJ, ZNAČAJ I POSEBNOSTI PODRUČJA OPĆINE U ODNOSU NA PROSTOR I SUSTAV ŽUPANIJE I DRŽAVE

1.1.1. OSNOVNI PODACI O STANJU U PROSTORU

Današnje upravno-teritorijalno ustrojstvo Republike Hrvatske uređeno je *Ustavom Republike Hrvatske*, i među ostalim zakonima, *Zakonom o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj* (NN br: 90/92, 29/94 i 10/97, 124/97, 50/98, 68/98, 22/99, 42/99, 117/99, 128/99, 44/00, 129/00, 92/01, 79/02 i 25/03), kojim je Zakonom prostor nekadašnje općine Dubrovnik podijeljen je na devet novih Općina i jedan Grad. Jedna od novoformiranih Općina je i Općina Trpanj.

Ovaj Plan izrađuje se za područje nove Općine Trpanj i primjenjivat će se na njenom teritoriju. Danom stupanja na snagu ovoga Plana na njenom teritoriju prestaju važiti svi tekstualni i grafički dijelovi *Prostornog plana općine Dubrovnik* (Službeni glasnik općine Dubrovnik 12/86, 10/87, 3/89, 13/89, 8/91)

Općina Trpanj prostire se na 36,70 km². Prema Popisu stanovništva 1991. godine imala je 871 stanovnika, a prema Popisu stanovništva 2001. godine zadržala je isti broj stanovnika 871. Oni su živjeli u, statistički promatrano, 4 naselja. Središnje naselje Trpanj imalo je 2001. godine 707 stanovnika, a srednje naselje Općine 217 stanovnika, što je također stagnacija u odnosu na 1991. godinu. Naselje Trpanj u zadnjem popisnom razdoblju nešto je povećao broj svojih stanovnika, dok se broj stanovnika u unutrašnjosti Općine smanjio. Gustoća stanovništva iznosila je 1991. godine, a ista se zadržala i 2001. godine minimalnih 23,7 stanovnika po km².

Istovremeno Dubrovačko-neretvanska županija u kojoj je i Općina Trpanj prostire se na 1783 km² kopnene površine, a prema popisu stanovništva 1991. godine imala je 126329 stanovnika, 2001. godine 122870 stanovnika, koji su živjeli u 225 naselja. Srednje naselje Županije imalo je 1991. godine 561 stanovnika, a 2001. godine manje, 481 stanovnika. Gustoća stanovništva iznosila je 1991. godine 70,8 stanovnika po km², a 2001. godine nešto je pala i iznosila je 68,91 stanovnika po km².

Prema tome Općina Trpanj u županijskom prostoru sudjeluje sa 2,0 % površine, i svega 0,8% stanovništva prema Popisu 2001. godine. U broju naselja participira s 2,1%. Tablica 1-1.

TABLICA 1-1
OSNOVNI PODACI O STANJU U PROSTORU

ŽUPANIJA DUBROVAČKO- NERETVANSKA	POVRŠINA		STANOVNICI						STANOVI						DOMAĆINSTVA			GUSTOĆA NASELJENOS TI	
			POPIS 1981.		POPIS 1991.		POPIS 2001.		POPIS 1981.		POPIS 1991.		POPIS 2001.		POPIS 1981	POPIS 1991	POPIS 2001.	1991.	2001.
			Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	Broj	Broj	St/ Km2	St/ Km2
ŽUPANIJA ukupno	1783,7	100	115683	100	126329	100	122870	100	26523	100	48414	100	52048-	100	29156	39012	39125	70,8	68,91
Gradovi ukupno																			
Gradovi pojedinačno																			
Općine ukupno																			
Općina Trpanj	35,7	2,0	1047	0,9	871	0,7	871	0,8	-	0	755	1,6	799-	1,54	-	344	344-	24,4	24,4

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb. Podaci nisu cjeloviti, jer neki još nisu objavljeni za Popis 2001. godine.

Uspoređujući kretanje broja stanovnika uočavamo da stanovništvo Županije u razdoblju 81/71 (indeks 1,07), i u razdoblju 91/81 (indeks 1,09) konstantno raste, dok je o zadnjem popisnom razdoblju značajnije palo (indeks 0,90). U istim periodima populacija Općine pada, da bi u zadnjem popisnom razdoblju stagnirala.

Dubrovačko-neretvansku županiju čini pet Gradova i 17 Općina¹. Usporednom analizom sedam odabranih činitelja što zastupaju: kvantitativne, vitalne, dinamičke, društveno-gospodarske i demografske karakteristike Gradova/Općina i time na određen način zrcale njihovo demografsko stanje, moguće je dati razmjerno objektivnu sliku (demografske) pozicije svakog Grada/Općine promatranog prostora. Ovakva analiza, može ukazati i na eventualne anomalije stanja te na izvjestan način pruža razmjerno objektivnu (skupnu) prostorno-demografsku sliku pozicije Gradova/Općina (ili naselja) u okviru određenog prostora.

Prikaz na Grafikonu 1 zorno pokazuje hijerarhijski slijed Gradova/Općina Dubrovačko-neretvanske županije. Apcisa prikazuje slijed Gradova/Općina, a ordinata kumulativne vrijednosti diferencija zbroja rangova, jer se ovim matematičkim postupkom jasno mogu grafički uočiti lomovi kontinuiteta funkcije i lako se mogu odrediti grupacije, koje teško možemo prepoznati promatrajući samo slijed brojaka. Ne ulazeći u dublje analize, ukratko, iz grafikona 1 možemo uočiti hijerarhijski slijed tri izrazito definirane grupacije Gradova/Općina Županije.

Na čelu se nalazi, naravno, Grad Dubrovnik promatran zajedno sa Župom Dubrovačkom kao cjelina². Grad Metković na vrlo je visokom drugom mjestu. Možda iznenađujuće visoko mjesto ima i Općina Lastovo³, a slijede je Gradovi Korčula i Ploče. Svi navedeni čelni Gradovi, odnosno Općine središta su širih prostora, pa i nije čudno što su se izdvojili iz promatranog skupa kao čelna naselja.

Slijedi grupa, koju tvore četiri Grada/Općine, razmjerno još uvijek hijerarhijski dosta visoko smještena. Sačinjavaju je Grad Opuzen, Općine Orebić, Konavle i Vela Luka. To su manja središta što popunjavaju međuprostore, ili su na povoljnim prometnim pozicijama.

Treća, posljednja, najveća je skupina od 12 Općina na čelu s Općinom Opuzen, a na začelju s Općinom Zažablje. U ovoj skupini smjestila se i Općina **Trpanj**. Trebalo bi izvršiti detaljniju analizu pozicije svake Općine pojedinačno. U ovoj kvantitativnoj analizi Općina Trpanj je u okviru Dubrovačko-neretvanske županije smještena razmjerno nisko.

Ovakva pozicija Općine Trpanj rezultat je neujednačenih vrijednosti odabranih pokazatelja, od kojih bi kao vrijedniji mogli istaknuti razmjerno veći postotak broja radnika u ukupnom stanovništvu, postotno mali broj domaćinstava s poljodjelskim gospodarstvom i postotno veliki broj radnika što radi u mjestu stanovanja. Kao negativne pokazatelje u svakom slučaju loš indeks rasta stanovništva Općine i loš koeficijent starosti stanovništva Općine. Navedena pozicija rezultat je i geoprometnog položaja i dijelom razmjerno povoljnog prometnog položaja trajektne luke na potezu otok Korčula-zapadni Pelješac-Trpanj-Ploče.

1.1.1.1. Smještaj, veličina i geoprometni položaj

Pelješac - stariji naziv *Stonski rat* ili samo *Rat* poluotok je na istočnoj obali Jadranskog mora. Dug 71 km, širok 2,5-7 km. obuhvaća 355 km². Leži između Neretvanskog i Malostonskog kanala na sjeveroistoku te Pelješkog i Mljetskog kanala na jugu i jugozapadu. S kopnom ga veže 1300 m široka Stonska prevlaka.

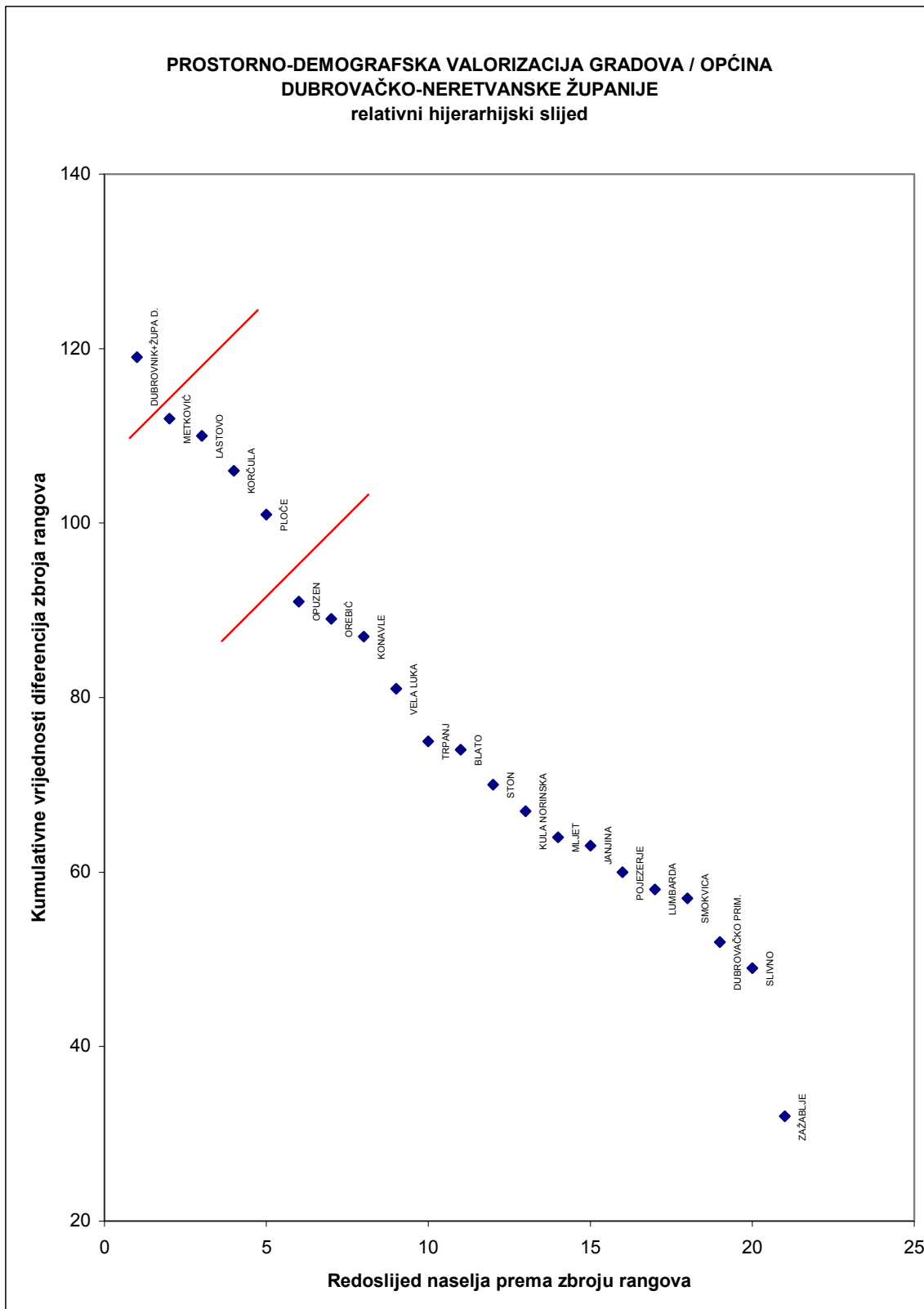
Općina Trpanj dio je *megaregije jadranske Hrvatske* kojoj pripada i Dubrovačko-neretvanska županija. U užem smislu ona je dio *jugoistočne dalmatinske makroregije s arhipelagom*. Južna Dalmacija je najmanji, najuži i najrjeđe naseljeni dio *megaregije* (Dubrovačko-neretvanska županija po gustoći je inače 14. među županijama i gradom Zagrebom). Čine je otoci Korčula, Lastovo i Mljet od većih te dubrovački arhipelag Elafitskih otoka, poluotok Pelješac, dubrovačko priobalje jugoistočno od poteza Klek - Neum i Konavle do Sutorine. To je jedini dio južnog Hrvatskog primorja, koji nema svoju zagoru unutar R. Hrvatske, jer neposredno iza obale prelazi u hercegovački krš R. BiH i primorja Crne Gore.

¹ U ovoj analizi Grad Dubrovnik i Općina Župa Dubrovačka promatrani su kao jedna cjelina, budući naselja Općine Župe Dubrovačke u popisu stanovništva 1991. godine nisu bila iskazana kao samostalna naselja s pridruženim statističkim podacima u službenim publikacijama Državnog zavoda za statistiku. Za tu diferencijaciju trebalo je ući u statističke popisne krugove. Zato navedena analiza koristi 21 jedinicu lokalne samouprave umjesto 22.

² Grad Dubrovnik i Župa Dubrovačka za potrebu izrade ovoga Plana nisu razdvajani na posebne jedinice.

³ Visoka pozicija Lastova, obzirom na odabrane analizirane pokazatelje, sasvim je logična i odličan je odraz njegove izolirane i zato "samodovoljne" pozicije. Obzirom na broj stanovnika razmjerno ih dosta radi u uslužnim djelatnostima (jednostavno neke usluge moraju biti), dnevno ne migriraju na rad u druge radne centre, indeks rasta je razmjerno visok (91/81: 1.28) i razmjerno je malo domaćinstava s poljoprivrednim gospodarstvom (18,3%).

GRAFIKON 1-1

Prostorni domet *jugoistočne Dalmatinske makroregije s arhipelagom*, praktično Dubrovačko-neretvanske županije, teži pokrivanju cijele južne Dalmacije, međutim, utjecaj Dubrovnika na rubne predjele makroregije (Korčula, sjeverozapadni dio Pelješca, Lastovo, Ploče) slabiji je od odgovarajućih utjecaja ostalih regionalnih centara u južnome Hrvatskom primorju (Splita na pr.). Stoga valja razlikovati prostore uže i šire dubrovačke makroregije. Uži bi obuhvatio prigradsko priobalje s Elafitskim otocima, Župom i Konavlima, a širi gotovo cijelu južnu Dalmaciju, odnosno administrativno gledajući, preostali dio Dubrovačko-neretvanske županije čiji je dio i Općina Trpanj.

Općina Trpanj smještena u sjeverozapadnom dijelu Županije geografski je dio pelješkog kraja, koji nije jedinstven prostor, već se sastoji od dijela otoka Korčule i poluotoka Pelješca, kojega uska Stonska prevlaka veže sa susjednim kopnom.

Pelješki kraj ima prijelazno obilježje između splitske i dubrovačke regije, jer se zapadni dio Pelješca i otok Korčula nalaze u snažnom utjecaju Splita preko Vela Luke, Trpnja i Ploča, dok istočni Pelješac s Općinama Janjina i Ston ulazi u izrazitu gravitacionu zonu Dubrovnika.

Sudbinsku ulogu u životu ovoga prostora imao je njegov granični položaj između Venecije i Dubrovnika, te ekonomska snaga i pomorsko značenje Dubrovačke republike.

Promatrajući prometno-geografsku situaciju prostora u okviru države i njenog središnjeg dijela i glavnog grada Zagreba, tada je položaj ovoga prostora izrazito nepovoljan.

Kontinuitet naseljenosti na prostoru poluotoka **Pelješca** pratimo od prapovijesti preko Ilira i Rimljana, od kojih najviše ostataka ima do sada na prostoru Stona i Janjine. U prostoru su razasute brojne gomile i ostaci gradina, naročito pored Janjine, Nakovnja, Vignja, Podvlaštice (pored Orebića). Prisutnost grčkih kolonista potvrđuju nalazi ulomaka keramike i novca, oko Vignja, npr. Nalazi iz rimskog perioda brojniji su: Orebič, Viganj, uvala Sutvid, Lovište, Trpanj, Žuljana, Ston, Sreser - okolica Janjine. Plinije Stariji naziva **Pelješac - Rhatanae Chersonesus** - od tog oblika izvedeni su srednjovjekovni nazivi: **Art, Rat, Stonski rat**. Po propasti Zapadnorimskog carstva ovaj prostor dolazi u interesnu sferu Bizanta, a oko IX. st. drže ga Neretljani. Od 1333. godine, pa do sloma Dubrovačke republike trajno je u njenoj vlasti.

Starokršćansko doba i predromanika ostavili su svjedočanstva malim crkvicama, sakralnim objektima u prostoru oko Stona: Sv. Mihajlo, Sv. Martin, Sv. Petar, Gospa od Lužina, Sv. Mandaljena.; Sv. Juraj u Ponikvama. Iz kasnog su srednjeg vijeka brojne crkvice s grobljima. Pokoje postaju samostani.

1.1.1.2. Prirodne svojstvenosti kraja

Svojim oblikom i položajem, južna je Dalmacija u klimatsko-pejzažnom pogledu maritimnija i ugodnija s manje bure, a više juga nego ostali dijelovi Dalmacije na sjeveru. Krš i ovdje prevladava, a tla su veoma skućena i bez stalnih površinskih tekućica. Biljni pokrivač je zagasitiji i osim u kopnenom stonsko-dubrovačkom zaleđu, bujniji nego drugdje u Dalmaciji.

Iako je Općina smještena na poluotoku skoro po svemu je otočnog karaktera. More i morska obala u potpunosti prožimaju krajolik i život ljudi Općine. Gospodarstvo Općine bitnim dijelom turistički orijentirano, vezano je uz komponentu mora, a dijelom i kopna (poljodjelstvo–vinogradarstvo). Još uvijek čisto, prozirno i plavo more je bitna sastavnica razvoja Općine i kraja, kako u prošlosti, tako i danas, a biti će to vjerojatno i u budućnosti. More i njegova ekološka ranjivost zahtijevaju dodatne napore u zaštiti, od izgradnje i uništavanja obalnih prostora i u sprječavanju njegovog zagađenja ispuštanjem svekolikog otpada, čime se posredno štiti njegova fauna i flora

U kopnenom dijelu Općine, u reljefu Pelješca prevladavaju nizovi vapnenačkih bila i dolomitskih udolina. Dolomitsku podlogu pokrivaju najvrednije poljoprivredne površine. Bliže moru brojne su naplavine i zone fliša. Tipičnu udolinu predstavlja prostor Donje i Gornje Vručice.

Južni položaj i maritimnost ublažavaju termičke ekstreme i klimu čine ugodnom iako ponekad iznenade studeni prodori s kopna (pa je tako u naselju Orebič zabilježeno $-6,5^{\circ}\text{C}$ kao apsolutni minimum). Sjeverni i osojni prostori Općine mnogo su neugodniji zbog kraćeg osunčanja i jake izloženosti buri.

Biljni pokrov je veoma oskudan. Ratarsko-stočarsko iskorištavanje prostora utjecalo je na devastaciju biljnog pokrova u kojemu su ostali često goli vapnenački kamenjari, ili prostrane površine gariga. Tablica 1-2.

Životinjski svijet Pelješca i Općine bogat je i različit, ali nije do danas detaljnije i sistematski istraživao. Uglavnom je zastupljena autohtona fauna. Masiv Sv. Ilije poznat je i pod nazivom *Monte Vipera* što znači brdo zmija, kojih zaista ima dosta i nije rijetkost sresti poskoka. U ovom kraju ima i dosta muflona koji se danas smatra već alohtonom vrstom.

Općina spada u trusna područja. Delta Neretve pripada velikom seizmičkom bloku koji obuhvaća područje donjeg toka rijeke Neretve, kanal između Neretve i poluotoka Pelješca i srednji dio poluotoka Pelješca kojemu pripada i Općina. U ovom području potresi se više ističu intenzitetom (VII - VIII⁰ MCS) nego učestalošću.

TABLICA 1-2: STRUKTURA ZATEČEČENOG POLJOPRIVREDNOG I ŠUMSKOG ZEMLJIŠTA OPĆINE

Općina /Županija	Ukupna površina ha	Poljoprivredne površine ha	Obrađive površine ha	Oranice ha	Ostalo poljoprivredno tlo, šume i šumsko zemljište	neplodno zemljište ha
Općina Trpanj	3569,70	1081,09	509,59	54,55	3465,42	104,28
Županija	282200					

1.1.2. PROSTORNO-RAZVOJNE I RESURSNE ZNAČAJKE

Potencijal skoro svakog prostora, pa tako i prostora na kojemu se prostire Općina za ukupni gospodarski, društveni i kulturni razvoj zavisi i ogleđa se u nekoliko povoljnih, odnosno nepovoljnih čimbenika.

U Općini prvenstveno su kao najznačajniji potencijali:

- **prostor i okoliš** sa svojim resursima i elementima, koji se u njemu pojavljuju i koji predstavljaju prirodni temelj svakog života i razvitka. Uglavnom su ograničeni i neponovljivi;

Slijede razmjerno nepovoljniji potencijali Općine:

- **stanovništvo**, broj, struktura, raspodjela, osobine, način života i njegove potrebe;
- **mreža naselja**, sustav zajedničkog života stanovništva, manjih središta u mreži seoskih naselja;
- **povezanost** pojedinih područja Općine međusobno i sa širim državnim prostorom, cestovnim, vodenim, zračnim i drugim infrastrukturnim sustavima;
- **postojeće gospodarske jedinice** razmještene u prostoru, njihova proizvodna i uslužna funkcija;
- **sustav društvenih službi** i njihovi objekti, obrazovne, kultura, zdravstvo, socijalna skrb itd.;
- **organizacija** od Države do Općine u svim njenim oblicima, do sustava lokalne uprave i samouprave, koja funkcionalno i hijerarhijski sudjeluje u procesu donošenja odluka važnih za tijek zajedničkog života i razvitka;
- **geopolitički položaj**, gospodarsko i strateško okruženje.

Posebnim vrijednostima resursima smatraju se:

- zaštićena područja prirode;
- spomenici graditeljske baštine;
- razvedena morska obala;
- resursi: prirodne šume, nezagađena tla, očuvani kultivirani krajobraz i veliki dio prirodne obale mora.

Od svih navedenih čimbenika, **prostor i okoliš predstavljaju temeljno i iskonsko bogatstvo** i ograničen prirodni izvor te okvir u kojemu su prisutne sve pojave i odvijaju se sve ljudske djelatnosti. Hrvatska ima veoma kvalitetan prostor i okoliš, a nije osobito bogata, strateškim sirovinama i energetskim izvorima, pa uslijed toga svaki pristup razvitku, traži da se najracionalnije i najekonomičnije gospodari s okolišem i prostorom, a to se odnosi osobito na prostor Općine, zbog razmjerno guste naseljenosti i zauzetosti najvrednijeg i najnapućenijeg dijela obale.

Općina nema nikakvih sirovina, možda nešto kamena. Nema niti izvora energije, niti značajnijih količina pitke vode. Prirodna komponenta prostora, elementi prirodnog i uglavnom (još) sačuvanog tradicijskog kultiviranog i kulturnog krajolika te osobito šumoviti predjeli, općinski najvredniji su prirodni izvori, vrijedni čuvanja i podobni da budu temelj za prezentaciju prostora Općine u turističkom gospodarstvu.

Činjenica razvitka znanosti, tehnike, tehnologije, proizvodnje i potrošnje i posljedično snažan proces urbanizacije te osobito novi sustav vrijednosti i privatnog vlasništva, ugrozili su prostor i okoliš Općine, pa je to zahtijevalo novi pragmatičniji pristup planiranju i uređivanju prostora, a on počiva na nekoliko načela:

- Planiranje i uređenje prostora mora obuhvatiti ne samo prostor i njegovo funkcionalno uređenje već i sve pojave koje se javljaju u tom prostoru.
- Temeljni cilj takvog planiranja prostora postizanje je održivog - trajnog i postojanog - razvoja, koji će koristiti sadašnji prostor i okoliš tako da ne dođe do njegovog nepovratnog uništenja.
- Jedno od osnovnih polazišta modernog pristupa prostornom uređenju jest ravnopravno vrednovanje ciljeva zaštite prostora i okoliša s ciljevima razvitka već u prvoj fazi planskog procesa.

Iz svega proizlazi potreba cjelovitog pristupa zaštiti okoliša. Unatoč destrukciji urbane i ruralne konzistentnosti i primjene općih obrazaca oblikovanja i pojednostavljivanja funkcija i oblika. Dijelom su se ipak očuvale povijesne strukture, a još više atraktivni krajobrazi, kao glavna uporišta identiteta Općine, usporedno s atraktivnim i privlačnim prostorima obale.

S gledišta temeljne zadaće uređenja prostora Općine, uvažavajući promjene imovinskopravnog sustava, od važnosti su:

- **opasnosti neracionalnog korištenja prostora i**
- **opasnosti povećanog interesa za izgradnjom na određenim atraktivnim dijelovima obalnog prostora,**

U Općini ove su opasnosti prisutne na dijelu njenog priobalnog teritorija orijentiranog prema Neretvanskom kanalu.

Nadalje, vrijednost nekog prostora leži i u njegovoj prometnoj povezanosti s važnijim i većim administrativnim, uslužnim i proizvodnim središtima izvan njega. Tek se tada potencijalni resursni kapaciteti prostora mogu aktivirati. Obzirom na stanje prometnica te prometnih pomorskih veza, općinski prostor nedopustivo je prometno zapostavljen. Loše je povezan i sa svojim, inače udaljenim, županijskim centrom Dubrovnikom. Tek trajektna veza Trpanj-Ploče ovom sivilu ulijeva malo svjetla.

More i morska obala u potpunosti prožimaju krajobraz i život ljudi Općine. Gospodarstvo Općine, velikim dijelom turistički orijentirano, vezano je uz komponentu mora, dijelom poljodjelski orijentirano u zoni naselja Donje i Gornje Vručice vezano je uz proizvodnju grožđa i vina. More, još uvijek čisto, prozirno i plavo bitan je potencijal za poticanje razvoja Općine. More je za Općinu značajan prirodni resurs, kako za turističko gospodarstvo, tako i za eventualni razvoj marikulture, a što još nije znanstveno istraženo. More i njegova ekološka ranjivost zahtijevaju dodatne napore zaštite. Istu zaštitu zahtijevaju i brojni vinogradi tipični za poljodjelski kraj Općine.

1.1.3. PLANSKI POKAZATELJI I OBAVEZE IZ DOKUMENATA PROSTORNOG UREĐENJA ŠIREG PODRUČJA I OCJENA POSTOJEĆIH PROSTORNIH PLANOVA

1.1.3.1. Pokrivenost područja Općine prostornim planovima

Općina Trpanj prostorno je oblikovana izdvajanjem svog današnjeg teritorija iz bivše općine Dubrovnik u okviru Općine Orebić, a potom iz Općine Orebić u okvir svojih današnjih granica. Općinski prostor uređuju dokumenti prostornog uređenja:

1. **Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske** (Sabor RH, 1997.g.), Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, Zavod za prostorno planiranje, Zagreb.,
2. **Program prostornog uređenja Republike Hrvatske** (NN br. 50/1999), Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja - Zavod za prostorno uređenje, Zagreb,
3. **Prostorni plan Dubrovačko-neretvanske županije** (Službeni glasnik Dubrovačko-neretvanske županije 6/03, 3/05, 3/06), Županijski zavod za prostorno uređenje, Dubrovnik,

1.1.3.2. Konceptualna obilježja prostornog razvitka općine u važećim planovima

1.1.3.2.1. *Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske (1997.g.)*

Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, Zavod za prostorno planiranje, Zagreb

Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske načelno usmjerava rješavanje problema prostornog i infrastrukturnog uređenja Republike Hrvatske. Ona obrađuje pojedine segmente problematike prostora koncepcijski i programski na razini interesa Republike ne ulazeći, poradi svog prostornog obuhvata, u stvarno rješavanje manjih prostornih cjelina i detalja. Stoga ovaj dokument treba promatrati kao načelnu strategiju i način ponašanja za Republiku, kao što to kaže i sam naslov. U njoj treba uočiti postavke i smjernice djelovanja, te utjecaje predloženih rješenja, na uže prostore kao što je to danas Općina Trpanj.

Opći ciljevi, nacionalni, ali i općinski, koji su ugrađeni u Strategiju odnose se na:

- **osnaživanje prostorno-razvojne strukture** kroz uravnoteženi razvitak područja stvaranjem okosnica i težišta razvitka oslanjanjem na sustav naselja uz definiranje (i izgradnju) temeljnih prometnih pravaca na općinskoj, županijskoj i državnoj razini,
- **kvalitetnu evoluciju** razvoja u prostoru s osloncem na resurse koje čine prirodna i kulturna graditeljska dobra, ljudski potencijal, ljepota, raznolikost i osobitost dijelova prostora.

U postizanju navedenih općih ciljeva interes općine je:

- da se elementi županijske, državne i šire integracije **iskoriste kao poticaj** za unutarnju konsolidaciju gospodarstva, za razvoj turizma, infrastrukture, za povećanje interesa vanjskih gospodarskih čimbenika kao ulagača, za zaštitu prirodne i kulturne graditeljske baštine, razvoj specifičnih prostornih struktura i djelatnosti i razvoj ruralnog prostora,
- da se funkcionalna i ukupna ekološka cjelovitost i različitost područja općine očuva, a razvoj planira po načelu predodređenosti prostora za određene djelatnosti primjerene temeljnim značajkama prostora,
- da se pod teretom težnje za ubrzanim razvojem ne izgube temeljne osobitosti prostornih struktura.

Od interesa za općinu Trpanj iz Strategije prostornog uređenja Republike možemo izdvojiti slijedeće elemente:

- Uspostavljajući prostorno funkcionalne cjeline države općina Trpanj našla se u sklopu županija jadranskog područja, što ima bitne učinke na budući razvoj prostora. Naselje Trpanj svrstano je u "**ostala naselja**", a pripadajuća prva gravitirajuća naselja su Orebić i Ploče, potom županijsko središte Dubrovnik.
- Susjedna naselja su i središta rada za općinu Trpanj.
- Naselje Trpanj i prostor općine Trpanj u Strategiji se spominju uglavnom kroz mogućnosti i planove turističkog gospodarstva, što je i bitna komparativna prednost općine u odnosu druge hrvatske

prostore. Naselje Trpanj se definira kao **“turističko mjesto A razreda”** u skupini od četiri razreda (p:205).

- U smislu pomorskog prometa Trpanj se navodi kao **“luka županijskog i lokalnog značaja”**, a Duba kao **“luka lokalnog značaja”** (p:210).
- Planiran je i mehanički uređaj za pročišćavanja zagađenih voda (p:221).

Za prostor današnje Općine od značaja su postavke koje se odnose na **načela razvoja u ostvarivanju dugoročne koncepcije razvitka turizma**. Naveli bi samo važnije:

- očuvanje kvalitete prostora;
- uvažavanje prostorno-ekoloških i socio-kulturnih parametara;
- unapređenje specifičnosti ukupne turističke ponude;
- uključivanje kulturno-povijesne baštine u turističku ponudu i
- unapređenje i obogaćivanje asortimana ponude u cilju produžetka turističke sezone.

U komponenti koja obrađuje građevinska područja opće je mišljenje da ih treba smanjiti na realno potrebne površine.

Od interesa za Općinu Trpanj iz Strategije prostornog uređenja Republike možemo izdvojiti još slijedeće smjernice za zahvate u prostoru koje treba usmjeravati prema slijedećim načelima:

- > po načelu tehnološkog i organizacijskog poboljšanja,
- > korištenja rezervi postojećih struktura za djelatnosti i stanovanje,
- > korištenja alternativnih, lokalnih i posebnih oblika prometa, vodoopskrbe, energije i odvodnje na područjima rijetke naseljenosti i ograničenja razvoja,
- > prilagođivanja uslužnih i društvenih djelatnosti prostornim ograničenjima,
- > sanacije područja i mjesta izrazite ugroženosti okoliša,
- > usmjeravanja izgradnje u zone s dovoljnim kapacitetima postojeće infrastrukture radi stvaranja uvjeta za razvoj, osobito na područjima oživljavanja gospodarstva i naseljavanja,
- > izvedbe onih dionica i sustava o kojima ovisi uključivanje u europske razvojne sustave i onih koje imaju višestruke generativno-razvojne učinke,
- > rezervacije i ograničenog korištenje prostora potencijalnog razvoja (turizam, infrastruktura, vodni resursi) koji se ne može realizirati u predvidivom razdoblju i za koje ne postoji dovoljan stupanj istraženosti.

1.1.3.2.2. Program prostornog uređenja Republike Hrvatske, (NN br. 50/1999), Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja - Zavod za prostorno uređenje, Zagreb

Program prostornog uređenja R. Hrvatske definira prioritete razvoja Države za naredno dvogodišnje razdoblje i u njemu se Općina Trpanj može prepoznati samo implicitno u smislu svih onih pozitivnih usmjerenja razvoja, od razvoja društvene i tehničke infrastrukture do zaštite prirodne i kulturne baštine, a osobito mora i morske opale (p. 26.).

Program se u grafičkom dijelu češće izričito osvrće na Općinu i naselje Trpan:

- Općina Trpanj se svrstava u *izrazita depopulacijska područja* (g.p. 02);
- Naselje Trpanj se uvrštava u *gradska područja* a Duba i ostala naselja u *ruralna područja* (g.p. 03);
- Naselje Trpanj se planira kao *lokalno središte*(g.p. 04);
- Cesta kroz Krivu dolinu *državna je cesta* D-115, a zadržava se i *trajektna linija Trpanj-Ploče* (g.p. 05, 06);
- Luka Trpanj *županijskog je značaja*, luka u naselju Duba *lokalnog je značaja* (g.p. 08);
- U Općini se planira alternativno *mehanički ili biološki uređaj za pročišćavanje zagađenih voda* (g.p. 16);
- Naselje Trpanj planira se kao *turističko naselje subregionalnog značaja* (g.p. 18);
- Tipološki u zaštiti raznolikosti i identiteta krajolika područje Općine svrstano je u *obalno područje srednje i južne Dalmacije* (g.p. 22);

**1.1.3.2.3. Prostorni plan Dubrovačko-neretvanske županije (2003.g),
Županijski zavod za prostorno uređenje, Dubrovnik,
(Službeni glasnik Dubrovačko-neretvanske županije 6/03, 3/05, 3/06).**

U PPDNŽ, u *Odredbama za provođenje*, navedene su sljedeće temeljne planske postavke za područje Općine

1/ U prostoru Županije prema prirodnim obilježjima razlikuju se funkcionalne cjeline priobalnog, otočnog i zagorskog područja, kojima pripadaju sljedeći gradovi i općine:

- priobalno područje: gradovi Dubrovnik, Ploče i Opuzen te općine Konavle, Župa dubrovačka, Dubrovačko primorje i Slivno,
- otočno područje: Grad Korčula te općine Lastovo, Vela Luka, Blato, Smokvica, Lumbarda, Mljet, Orebić, Trpanj, Janjina i Ston,
- zagorsko područje: Grad Metković i općine Pojezerje, Zažablje i Kula Norinska.

(t. 4., p. 422.)

2/ Prostor Županije u odnosu na zemljopisni položaj dijeli se na:

- kontinentalno područje: gradovi Ploče, Metković, Opuzen te općine Dubrovačko primorje, Konavle, Kula Norinska, Pojezerje, Slivno, Zažablje i Župa dubrovačka,
- kontinentalno-otočno područje: Grad Dubrovnik,
- otočno područje: Grad Korčula te općine Blato, Lastovo, Lumbarda, Mljet, Smokvica i Vela Luka,
- poluotočno područje: općine Janjina, Orebić, Ston i Trpanj.

(t. 5. p. 422.)

3/ Prostor Županije obzirom na smještaj pojedinih gradova i općina na teritoriju Države, dijeli se na:

- pogranično područje,
- ostalo područje.

U pogranično područje pripadaju:

- na kopnu: Grad Metković te općine: Pojezerje, Kula Norinska, Zažablje i Slivno,
- na kopnu i moru: Grad Dubrovnik te općine Dubrovačko primorje, Župa dubrovačka i Konavle,
- na moru: općine Mljet, Lastovo i Ston.

U ostalo područje pripadaju: gradovi Korčula, Opuzen i Ploče te općine Blato, Janjina, Lumbarda, Orebić, Smokvica, Trpanj i Vela Luka.

(t. 8., p. 423.)

4/ Razvoj malog i srednjeg gospodarstva, poduzetništva i obrtništva poticat će se posebice u općinskim središtima i naseljima s više od 1000 stanovnika (Babino Polje, Vlaka, Slano, Trpanj, Janjina, Smokvica, Kula Norinska, Otrić-Seoci, Mlinište, Lumbarda i Srebreno).

(t. 36., p. 429.)

5/ Razmještaj sadržaja ugostiteljstva i turizma prikazan je na kartografskom prikazu PPDNŽ 1. "Korištenje i namjena prostora" u mjerilu (1:100 000).

(t. 51., p. 432.)

6/ U PPDNŽ struktura sadržaja za ugostiteljstvo i turizam je sljedeća:

- turistička naselja,
- turističke vile,
- auto-kampovi,
- hoteli,
- luke posebne namjene (marine, privezišta),
- ugostiteljski sadržaji.

(t. 52., 432.)

7/ U funkciji poboljšanja turističke ponude kao dio komunalne infrastrukture u svakom građevinskom području i naseljenom mjestu na obali predviđa se mogućnost uređenja privezišta prema prostornim mogućnostima, PPUO/G i PPPPO.
(t. 53., p. 434.)

8/ Postojeći sadržaji iz odredbe t. 52. raspoređeni su na području Općine Trpanj kako slijedi:
- hoteli: Trpanj ("Faraon").

Planirani sadržaji iz odredbe t. 52. i planirane zone za turizam raspoređeni su na području Općine Trpanj kako slijedi:

- luke posebne namjene: privezišta: Trpanj,
(t. 55., p. 433.)

9/ U PPDNŽ se u sklopu turističke ponude Županije određuju sportsko-rekreativne zone u kojima se nalaze sljedeći sadržaji: športske dvorane, športska igrališta, golf igrališta, jahački centar, centar za vodene sportove i kupališne površine.

Postojeće športsko rekreativne i kupališne zone su:

- športska igrališta, tereni i bazeni: Trpanj,
 - kupališne zone: Trpanj, Duba/Donja Vručica (lokaliteti Duba i Divna).
- (t. 55., p. 434.)

10/ Na području Županije postojeće plaže prema Pravilniku o vrstama morskih plaža i uvjetima koje moraju zadovoljavati (NN, broj 50/99), odnosno potencijalni lokaliteti za rekreativne namjene nalaze se na lokalitetima:

- Trpanj, uvale Belečica, Divna, Duba (Općina Trpanj),
- (t. 56., p. 434.)

11/ Otočno područje Županije je pretežito maslinarsko-vinogradarsko, u kojem treba zadržati namjenu i posebno zaštititi kao vrlo vrijedne resurse od nacionalnog značaja i površine na kojima se uzgaja ili bi se mogla uzgajati vinova loza radi proizvodnje vrhunskih, ekoloških vina. Na otočnom području i Pelješcu treba ekonomskim i agrarnim mjerama poticati:

- proizvodnju maslinovog ulja visoke kakvoće, zaštićenog geografskog podrijetla, kao posebnog ekološkog proizvoda Županije te izgradnju postrojenja - uljara za preradu ploda masline (otok Mljet - Babino polje, Šipan, Orašac i dio poluotoka Pelješca - Janjina),
 - uzgoj raznovrsnih južnih voćaka, posebno agruma, badema, trešanja i rogača (Trpanjsko polje, polje iznad sela Sresera, polje Brijesta, dio Stonskog polja, Orebička rivijera - Orebić - Viganj).
- (t. 63., p. 436.)

12/ Na svakom poljoprivrednom proizvodnom području uspostaviti će se poljoprivredni centri (središta) za opsluživanje poljoprivrednih obiteljskih gospodarstava u najbližoj okolini zajedničkim servisima ili djelatnostima (servisi za poljoprivrednu mehanizaciju, poljoprivredne i veterinarske apoteke, sjedišta poljoprivredne savjetodavne službe, veterinarske službe, laboratoriji za analize pojedinih proizvoda, otkupne stanice, hladnjače, sortirnice voća i povrća, pakirnice, objekti za preradu i doradu poljoprivrednih proizvoda - uljare, vinarije, mljekare i sl.) ovisno o količini i kakvoći proizvodnje. Navedeni centri se u pravilu podudaraju s centrima odnosno urbano-ruralnim središtima s obilježjima gradske sredine u kojima djeluju i druge službe te proizvodne i uslužne djelatnosti.

U PPDNŽ predviđeni su na području Županije sljedeći poljoprivredni centri u tri reda:

- centri I. reda: Blato (Općina Blato), Trpanj (Općina Trpanj), Gruda (Općina Konavle), Metković (Grad Metković), Opuzen (Grad Opuzen),
- centri II. reda: Lastovo (Općina Lastovo), Ston (Općina Ston), Slano (Općina Dubrovačko primorje),
- centri III. reda: Orašac i Šipanska Luka (Grad Dubrovnik), Čara (Grad Korčula), Komin i Staševica (Grad Ploče), Janjina (Općina Janjina), Pridvorje (Općina Konavle), Norin i Metković (Općina Kula Norinska), Lumbarda i ostali centri na otoku Korčuli (Općina Lumbarda), Babino polje (Općina Mljet), Potomje (Općina Orebić), Otrići (Općina Požezerje), Podgradina (Općina

Slivno), Smokvica (Općina Smokvica), Putnikovići (Općina Ston), Vela Luka (Općina Vela Luka), Metković (Općina Zažablje), Mandaljena (Općina Župa dubrovačka).

(t. 65., p. 437.)

13/ U PPDNŽ na kartografskom prikazu 1. *Korištenje i namjena prostora* u mjerilu 1:100000 označene su zone potpune zabrane ribolova, zabrane primjene pojedinih ribolovnih alata, vremenskog ograničenja primjene pojedinih ribolovnih alata, te zone bez ograničenja ulova. Prema prirodnim obilježjima, razvijenosti infrastrukture, kompeticijskim ograničenjima (podmorski ispusti naselja i industrijskih kapaciteta, marine, hoteli, podmorski kablovi i dr.), utvrđene su potencijalne zone za potrebe razvoja uzgoja i to:

kavezni uzgoj morskih riba među ostalima lokacijama:

- sjeverozapadna obala poluotoka Pelješca od Sresera do rta Osica u Lovištu (Općine Janjina, Trpanj, Orebić),

Detaljni uvjeti i kapaciteti zona iz ovog članka utvrdit će se u PPUO/G.

(t. 67., p. 438.)

14/ U skladu s planiranim razmještajem stanovništva, njihovim potrebama, gospodarskim mogućnostima i postavljenim kriterijima predviđa se razvijanje sustava središnjih naselja u Županiji do 2015. godine u okviru kojega se za naselje Trpanj planira razina *lokalnog središta*.

15/ PPDNŽ planiran je razmještaj središnjih funkcija u naseljima na području Županije
(t. 78., 440.)

16/ PPDNŽ u okviru mreže uprave u Općini Trpanj planira:
policijsku postaju – Trpanj.
(t.81., p. 446.)

17/ PPDNŽ u okviru mreže prosvjete Općini Trpanj planira:
Mreža prosvjete na području Županije obuhvaća sljedeće ustanove:
dječji vrtić – Trpanj.
područni razredni odjeli – Trpanj.
(t. 94., p. 447.)

18/ PPDNŽ u okviru mreže kulture u Općini Trpanj planira:
knjižnice i čitaonice – Trpanj.
(t. 97., p. 447.)

19/ PPDNŽ u okviru mreže zdravstva u Općini Trpanj planira:
ambulante opće medicine – Trpanj.
ljekarne – Trpanj.
(t. 99., p. 448.)

20/ Radi zaštite i/ili očuvanja ekološki posebno vrijednih područja potrebno je prema smjernicama PPDNŽ smanjiti građevinska područja:

● u uvali Divna i u Dubi (općina Trpanj, poluotok Pelješac),
(t. 119., p. 453.)

21/ U PPDNŽ određeni su kriteriji za veličinu, prostorni razmještaj i oblik građevinskih područja. Dimenzioniranje građevinskih područja naselja treba se temeljiti na projekciji broja stanovnika Županije 2015. godine koja iznosi 125 000-135 000 stanovnika. Procjenjuje se sljedeći broj stanovnika i gustoća stanovništva lokalnog središta, odnosno naselja Trpanj:

Definicija središta	Naselje	Optimalna veličina naselja 2015.g. (broj stanovnika)	Gustoća stanovništva 2015.g. (stanovnika/ha)
Lokalno središte	<i>Trpanj</i>	500 - 1.000	10 - 15

Navedena veličina služi za planiranje na razini Općine Trpanj te za dimenzioniranje pojedinih sadržaja javnih funkcija.

(t. 120., p. 453.)

22/ U PPDNŽ za razvoj gradova i ostalih naselja određuju se metode preobrazbe:

- urbana obnova ili reurbanizacija za gradska područja, kojoj su glavni ciljevi postizanje odgovarajuće kakvoće uvjeta i načina života,
- infrastrukturna rekonstrukcija za prijelazna područja (gradska - Cavtat, Opuzen, Ston, Orebić i Lastovo te seoska - Slano, Trpanj, Lumbarda i Srebreno),
- revitalizacija za ruralna područja i ostala naselja u Županiji.

23/ Za male gradove i naselja s gradskim obilježjima kao i lokalna središta (Trpanj - inicijalno razvojno žarište unutar urbanog područja) predlaže se urbanizacijski proces provoditi kombinacijom postupaka za reurbanizaciju, revitalizaciju i infrastrukturnu rekonstrukciju.

(t. 121., p. 453.)

24/ Na području Županije sustav pomorskog prometa čine:

Postojeće luke:

luke od osobitog (međunarodnog) značaja

luke županijskog značaja

u koje spada luka Trpanj - putnička luka (Općina Trpanj),

luke lokalnog značaja:

u koje spadaju luke Duba Trpanjska i Trpanj (Općina Trpanj),

(t. 139., p. 458.)

25/ Općina Trpanj, opskrbljivati će se vodom s neretvansko-pelješko-korčulansko-lastovskog vodovoda. Vodoopskrbni sustav planiranog kapaciteta 593,3 l/s temelji se na zahvaćanju vode na izvorištu rijeke Norin u Prudu.

(t. 164., p. 462.)

26/ PPDNŽ na području Općine Trpanj određen je osobito vrijedni predjeli - prirodni krajobraz:

- akvatorij od uvale Divna do uvale Duba (Općina Trpanj),

(t. 202., p. 467.)

27/ Sukladno propisima potrebno je sanirati, odmah zatvoriti i napustiti postojeće odlagalište otpada: Vиноšte (Trpanj).

(t. 231., p. 474.)

28/ Na temelju Zakona o prostornom uređenju i u smislu odredbi Zakona o zaštiti prirode, Strategije i Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske te planskih usmjerenja i određenja u PPDNŽ utvrđuje se potreba izrade dokumenata prostornog uređenja i to:

a) Prostorni plan uređenja općine/grada (PPUO/G) za:

- Općinu Trpanj,

d) *Urbanistički plan uređenja (UPU)* za:

- sjedište općina – naselje Trpanj,

- građevinska područja za povremeno stanovanje: Trpanj - Duba Pelješka

U prostornom planu uređenja općine/grada odredit će se obveza donošenja detaljnih planova uređenja akvatorija za područja pogodna za razvoj marikulture u blizini građevinskih područja bez obzira na njihovu namjenu.

(t. 298., p. 482.)

29/ Prioritet u provođenju PPDNŽ je izrada svih prostornih planova određenih Zakonom PPDNŽ u koje spadaju i prostorni planovi u okviru Općine Trpanj.

(t. 299., p. 484.)

Usklađenje prostornog plana Dubrovačko-neretvanske županije s Uredbom o uređenju i zaštiti zaštićenog obalnog područja mora
Županijski zavod za prostorno uređenje, Dubrovnik, (Službeni glasnik Dubrovačko-neretvanske županije 3/05).

Usklađenje prostornog plana Dubrovačko-neretvanske županije s Uredbom objavljeno je u Službenom glasniku Dubrovačko-neretvanske županije 3/05. Uz navođenje općih normativnih odredaba iz Uredbe o ZOP-u, temeljem izvršenog Usklađenja, Općina Trpanj se izrijekom navodi u kontekstu planiranih izdvojenih građevinskih područja ugostiteljsko-turističke namjene (izvan naselja). Planira se na području naselja Donja Vručica TZ «Divna» kao «T2», površine 3,0 ha, kapaciteta 300 kreveta, a na području naselja Duba Pelješka TZ «Duba» kao (T2), površine 2,0 ha, kapaciteta 200 kreveta. Obje lokacije nalaze se u zaštićenom obalnom području mora (ZOP-u). (4)

U naselju Trpanj planira se «luka posebne namjene» do 200 vezova. (4).

Izrijekom je također navedeno (a što je od važnosti za Općinu) da se:

- «u ZOP-u ne može planirati gradnja niti se može graditi pojedinačna ili više građevina namijenjenih za uzgoj plave ribe» (što je važan moment propisan Uredbom o ZOP-u zbog određenih aktivnosti u Općini u kontekstu marikulture). (7).

Izmjene i dopune prostornog plana Dubrovačko-neretvanske županije
Županijski zavod za prostorno uređenje, Dubrovnik, (Službeni glasnik Dubrovačko-neretvanske županije 3/06).

Izmjene i dopune prostornog plana Dubrovačko-neretvanske županije objavljene su u Službenom glasniku Dubrovačko-neretvanske županije 3/06. Na području Općine ovim Izmjenama i dopunama prostornog plana Dubrovačko neretvanske županije izvršene su slijedeće izmjene:

- a) Planirana «luka posebne namjene» u naselju Trpanj kategorizira se kao «luka nautičkog turizma» (t. 6. odredaba Izmjena i dopuna PPDNŽ);
- b) U tablici «54a Izdvojena građevinska područja ugostiteljsko-turističke namjene (izvan naselja) u ZOP-u» Usklađenja PPDNŽ sa Uredbom u točko (14) članka 3. za Općinu dodaje se nova TZ ugostiteljsko-turističke namjene u naselju Duba Pelješka: «Javić-Zaglev», kao (T2), površine 6,0 ha kapaciteta 480 ležajeva. (t. 7. odredaba Izmjena i dopuna PPDNŽ);

1.1.3.3. Ocjena prostorno-planske dokumentacije i razina njene ostvarenosti

Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske, Program prostornog uređenja Republike Hrvatske i Prostorni plan Dubrovačko-neretvanske županije

Obzirom da su dokumenti *Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske, Program prostornog uređenja Republike Hrvatske i Prostorni plan Dubrovačko-neretvanske županije* doneseni razmjerno nedavno (osobito *Prostorni plan Dubrovačko-neretvanske županije* – (Sl.gl. DNŽ, 6/03, 3/05, 3/06), to se njihova primjena i ocjena njihove primjene nije mogla još odraziti na prostoru Općine Trpanj.

U skladu s navedenim dokumentima jedino je akcija Općine da se pristupi izradi prostorno-planske dokumentacije, odnosno *Prostornog plana uređenja Općine Trpanj* u skladu s postavkama *Strategije, Programa i PPDNŽ*.

1.1.3.4. Odnos prema nezakonitoj izgradnji

U načelu postoje četiri vida nezakonite izgradnje:

- a) na pomorskom dobru;

- b) izvan planiranog građevnog područja;
- c) na površini drugačije namjene;
- d) u okviru planiranog građevnog područja;

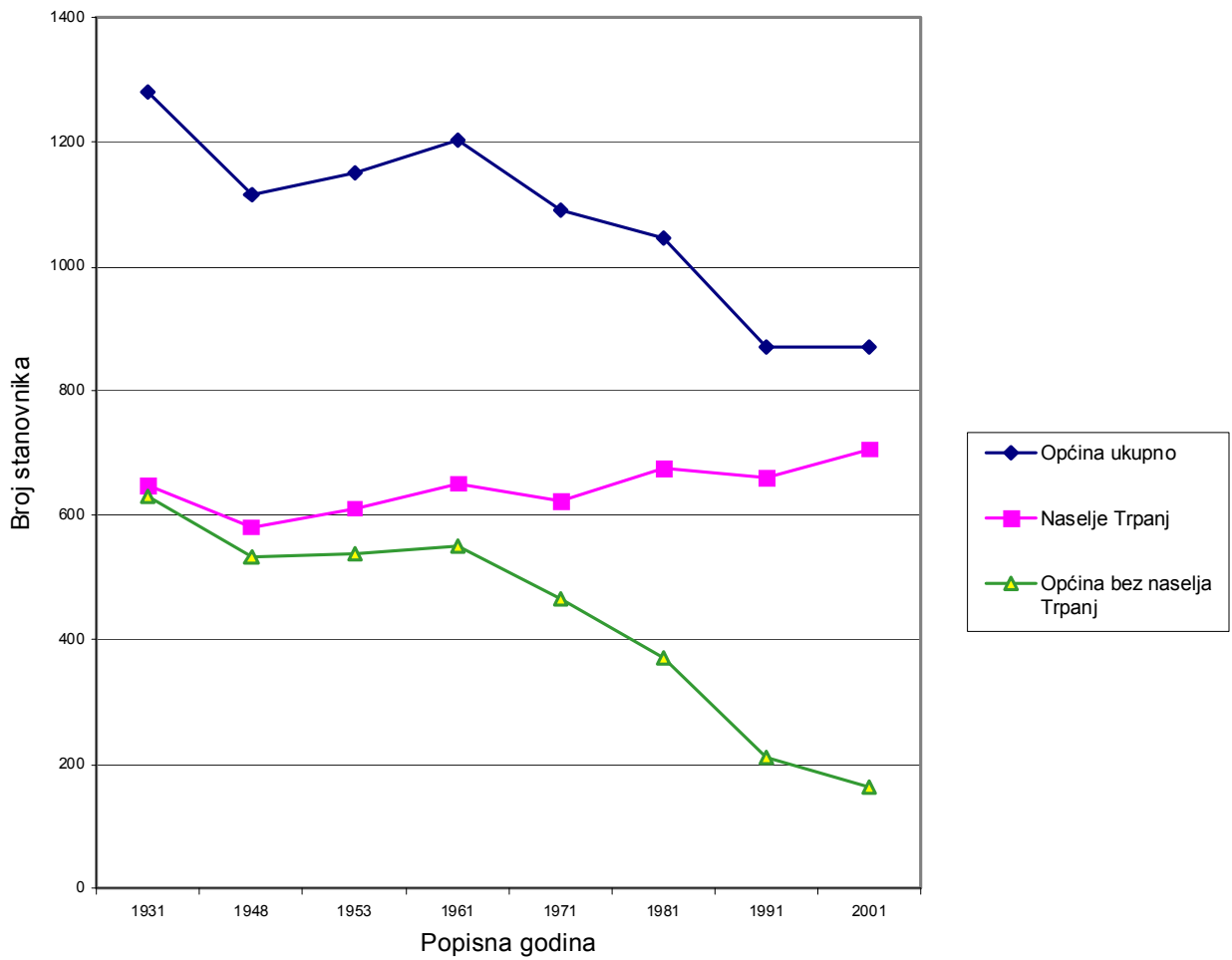
Strategijom i Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske preporučeno je da se nezakonita izgradnja, tako gdje je to moguće, uključi u rješenje PPUO/G.

Smatra se da je problem nezakonite izgradnje posljedica nefunkcioniranja državnih službi zaduženih za provođenje važećih prostornih planova, ta da je samo poradi toga bilo potrebno donijeti *Izmjene i dopune zakona o prostornom uređenju* (NN 100/04) i *Uredbu o uređenju i zaštiti zaštićenog obalnog područja mora* (NN 128/04), a ne zbog relativno loših prostornih planova.

U okviru obuhvata Plana, u rješavanju problema nezakonite izgradnje postavljeni su kriteriji za pojedine gore navedene tipove nelegalne izgradnje:

- tip ad. a) ovaj vid izgradnje nije moguće ozakoniti, jer je izgradnja izvršena na tuđem vlasništvu – pomorskom dobru. U obuhvatu Plana nije registriran takav vid izgradnje;
- tip ad. b) ovim je vid izgradnje Planom uključen u građevno područje, samo ako je s važećim građevnim područjem bio u izravnom neposrednom kontaktu (lokacija Dekovići u naselju Trpanj), a u okviru mogućih površina građevnog područja određenih *Uredbom* (članak 4.). To su slučajevi malih površina, izvorno planiranih ovim Planom sukladno preporuci iz *Strategije i Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske*;
- tip ad. c) ovaj se vid izgradnje pojavio u okviru obuhvata Plana, međutim, kako su planirane zone za ugostiteljsko-turističku namjenu uključene u proračun g.p. naselja, a izgradnja nije u sukobu s ugostiteljsko-turističkom namjenom planiranom u Usklađenju PPDNŽ moguće ju je bilo uključiti u rješenje ovoga Plana opet temeljem preporuke iz *Strategije i Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske*;
- tip ad. d) ovaj vid izgradnje reguliran je poglavljem 9.5. «*Nezakonito izgrađene zgrade i mogućnost njihove legalizacije*» Odredaba za provođenje Plana. Razmjerno je najviše zastupljen u obuhvatu Plana, budući većina izgradnje nije sukladna zadanim gabaritima, pa će usklađenje s Odredbama Plana biti uvjet njihovog ozakonjenja.

GRAFIKON 1-2
GRAFIČKI PRIKAZ KRETANJA BROJA STANOVNIKA OPĆINE TRPANJ OD 1948. DO 2001. GODINE

1.1.4. OCJENA STANJA, MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA RAZVOJA U ODNOSU NA DEMOGRAFSKE, GOSPODARSKE I PROSTORNE POKAZATELJE

1.1.4.1. Ocjena demografskog stanja⁴

1.1.4.1.1. Kretanje broja stanovnika

U Općini, prema Popisu stanovništva 2001. godine živio je 871 stanovnik. U odnosu na stanje 1948. godine kada je na prostoru današnje Općine živjelo 1115 stanovnika to je u navedenom vremenskom periodu od 53 godine iskazan apsolutni pad od 244 stanovnika ili pad od 4,6 stanovnika godišnje, odnosno ukupno 21,9% (indeks 0,78). U zadnjem popisnom razdoblju 1991/2001. godine stanovništvo Općine nije pokazalo porast svoje populacije, ali niti pad. Broj stanovnika ostao je isti kao za popisa 1991. godine, 871 stanovnik. (tablica 1-3 i 1-20 i grafikon 1-2).

TABLICA1- 3
KRETANJE BROJA STANOVNIKA OPĆINE I NASELJA TRPANJ

Popisna godina	Općina				Središte - naselje Trpanj					Općina bez naselja Trpanj			
	Broj stanovnika	Promjena aps.	Promjena %	Indeks	Broj stanovnika	Promjena aps.	Promjena %	Indeks	Relativni udio u općini	Broj stanovnika	Promjena aps.	Promjena %	Indeks
1931	1281				649				50,66	632			
1948	1115	-166	-12,96	0,87	582	-67	-10,32	0,90	52,20	533	-99	-15,66	0,84
1953	1151	36	3,23	1,03	612	30	5,15	1,05	53,17	539	6	1,13	1,01
1961	1203	52	4,52	1,05	652	40	6,54	1,07	54,20	551	12	2,23	1,02
1971	1090	-113	-9,39	0,91	623	-29	-4,45	0,96	57,16	467	-84	-15,25	0,85
1981	1047	-43	-3,94	0,96	676	53	8,51	1,09	64,57	371	-96	-20,56	0,79
1991	871	-176	-16,81	0,83	660	-16	-2,37	0,98	75,77	211	-160	-43,13	0,57
2001	871	0	0,00	1,00	707	47	7,12	1,07	81,17	164	-47	-22,27	0,78
1948-91		-244	-21,88	0,78		125	21,48	1,21			-369	-69,23	0,31

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

Na kretanje ukupnog broja stanovnika Općine bitno utječu kako prirodno kretanje stanovništva (priraštaj) (Tablica 1-4), tako i prostorna pokretljivost stanovništva (migracije), odnosno u našem slučaju popisom ustanovljeno kretanje stanovništva (tablice 1-6 i 1-7).⁵ Tipovi općeg kretanja stanovništva u razdoblju od 1994. do 1998. godine, uzimajući u obzir Popis 2001. godine, ukazuju na proces vrlo slabe regeneracije imigracijom. Na razini cijele Općine opći tip kretanja stanovništva je *vrlo slaba regeneracija imigracijom*. (I⁴). Dio Općine izvan obuhvata naselja Trpanj pokazuje izrazito *izumiranje* (E⁴). Međutim, naselje Trpanj iskazuje razmjerno povoljan tijek općeg kretanja stanovništva, koje utječe i na cijeli prostor Općine, a može se okarakterizirati kao *slaba regeneracija imigracijom* (I³). (Tablica 1-5)

Očito je da se Općini Trpanj u okviru pet promatranih godina zaustavio proces *izumiranja* (E) kao opći tip kretanja stanovništva. Njega je zamijenio (kao dominantniji) *imigracijski tip* općeg kretanja. Ovi tipovi imaju pozitivnu migracijsku bilancu različitog intenziteta, pa se situacija naselja Trpanj ne isčitava potpuno loše. Međutim, ostaje kritična situacija u ostalim naseljima Općine, koja imaju *eksodusni tip* općeg kretanja stanovništva Duba, Donja i Gornja Vrućica. (Tablica 1-5)

⁴ Popis stanovništva 2001. godine obrađen je djelomični jer još nisu bili dostupni svi podaci po naseljima, a niti po O/G.

⁵ FRIGANOVIĆ, M: "DEMOGRAFIJA, STANOVNIŠTVO SVIJETA", Školska knjiga, Zagreb, 1990., p.102.

Promatrajući podatke Popisa stanovništva 1991. godine (jer još nema istih podataka za 2001. godinu) o migracijskim obilježjima stanovništva Općine (tablice 1-6 i 1-7) uočavamo da u Općini ipak živi čak 47,5% doseljenog stanovništva, a da tek 52,5% stanovništva od rođenja stanuje u Općini. Međutim, 15,5% doseljenika došljaci su iz bivše općine Dubrovnik, ali čak 16,9% izvan nje. Važno je uočiti, da broj doseljenih iz *drugih država* iznosi čak 15,2%. Kao mjesto doseljavanja prednjači naselje Trpanj sa 54,7% doseljenog stanovništva. Čak 38,3% njegovih doseljenika je iz druge općine (izvan bivše općine Dubrovnik) a 18,2% iz druge današnje države. Druga naselja znatno su manje privlačna (tablica 1-6), što pokazuje točnost zaključaka temeljem tablica 1-4 i 1-5. Doseljavanje je bilo izrazito u razdoblju između 1961. i 1991. godine. (Tablice 1-6 i 1-7)

TABLICA 1-4
STRUKTURA KRETANJA STANOVNIŠTVA OPĆINE U RAZDOBLJU 1994 - 1998. GODINA

Općina Trpanj										
Godište		1981	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
BROJ STANOVNIKA	Aps.	1047	871	853	836	818	801	783	765	748
ROĐENI	Aps.					1	2	5	1	2
UMRLI	Aps.					7	6	10	13	15
PRIRODNI PRIRAŠTAJ	Aps.					-6	-4	-5	-12	-13
STVARNI RAST STANOVNIŠTVA	Aps.					-18	-18	-18	-18	-18
DOSELJENO (+) - ISELJENO (-)	Aps.					-12	-14	-13	-6	-5
DOSELJENO (+) - ISELJENO (-)	%					-14,2	-17,0	-16,1	-7,3	-6,2
STOPA PRIRODNOG KRETANJA.	%					-7,3	-5,0	-6,4	-15,7	-17,4
STOPA POPISOM UTVRĐ .KRETANJA	%					-21,5	-22,0	-22,5	-23,0	-23,5
Naselje Trpanj										
Godište		1981	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
BROJ STANOVNIKA	Aps.	676	660	658	657	655	654	652	650	649
ROĐENI	Aps.					1	1	3	1	1
UMRLI	Aps.					4	0	8	11	8
PRIRODNI PRIRAŠTAJ	Aps.					-3	1	-5	-10	-7
STVARNI RAST STANOVNIŠTVA	Aps.					-2	-2	-2	-2	-2
DOSELJENO (+) - ISELJENO (-)	Aps.					1	-3	3	8	5
DOSELJENO (+) - ISELJENO (-)	%					2,1	-4,0	5,2	12,9	8,3
STOPA PRIRODNOG KRETANJA.	%					-4,6	1,5	-7,7	-15,4	-10,8
STOPA POPISOM UTVRĐ .KRETANJA	%					-2,4	-2,4	-2,5	-2,5	-2,5
Općina Trpanj bez naselja Trpanj										
Godište		1981	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
BROJ STANOVNIKA	Aps.	371	211	195	179	163	147	131	115	99
ROĐENI	Aps.					0	1	2	0	1
UMRLI	Aps.					3	6	2	2	7
PRIRODNI PRIRAŠTAJ	Aps.					-3	-5	0	-2	-6
STVARNI RAST STANOVNIŠTVA	Aps.					-16	-16	-16	-16	-16
DOSELJENO (+) - ISELJENO (-)	Aps.					-13	-11	-16	-14	-10
DOSELJENO (+) - ISELJENO (-)	%					-79,8	-74,8	-122,1	-121,7	-101,0
STOPA PRIRODNOG KRETANJA.	%					-18,4	-34,0	0,0	-17,4	-60,6
STOPA POPISOM UTVRĐ .KRETANJA	%					-98,2	-108,8	-122,1	-139,1	-161,6

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

TABLICA 1-5
TIPOVI OPĆEG KRETANJA STANOVNIŠTVA U OPĆINI TRPANJ U RAZDOBLJU 1994. – 1998.

Prostorni obuhvat/godište	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.
Općina Trpanj	Vrlo slaba regeneracija imigracijom	Vrlo slaba regeneracija imigracijom	Vrlo slaba regeneracija imigracijom	Vrlo slaba regeneracija imigracijom	Vrlo slaba regeneracija imigracijom
Naselje Trpanj	Regeneracija imigracijom	Ekspanzija imigracijom	Slaba regeneracija imigracijom	Slaba regeneracija imigracijom	Slaba regeneracija imigracijom
Općina bez naselja Trpanj	Izumiranje E	Izumiranje E	Izumiranje E	Izumiranje E	Vrlo slaba regeneracija imigracijom

TABLICA 1-6
MIGRACIJSKA OBILJEŽJA STANOVNIŠTVA OPĆINE

Br.	Naselje	Broj stanovnika 1991.	Od rođenja stanuje u istom mjestu		Doseljeno stanovništvo		Doseljeno iz iste općine (bivše)		Doseljeno iz druge općine (izvan bivše)		Doseljeno iz druge države i ostalo	
			Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%
1	DONJA VRUĆICA	65	48	73,8	17	26,2	11	16,9	3	4,6	3	4,6
2	DUBA	67	54	80,6	13	19,4	5	7,5	4	6,0	4	6,0
3	GORNJA VRUĆICA	79	56	70,9	23	29,1	11	13,9	9	11,4	3	3,8
4	TRPANJ	660	299	45,3	361	54,7	108	16,4	131	19,8	122	18,5
UKUPNO Popis 1991.		871	457	52,5	414	47,5	135	15,5	147	16,9	132	15,2
UKUPNO Popis 2001.		871	375	43,1	496	56,9	132	15,155	87	10,0	271	31,1

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

Iz prethodno rečenog i tablice 1-6 proizlazi da Općina ima znatne potencijale kojima može privući stanovništvo u svoj prostor. Uočava se, dapače, povećanje postotne zastupljenosti doseljenog u stalnom stanovništvu Općine u zadnjih deset godina sa 47,5% 1991. godine na 56,9 % 2001. godine. Privlačnost Općine temelji se, međutim, samo na atraktivnosti prostora za odmor u zoni naselja Trpanj. Ustanovljeni tipovi općeg kretanja stanovništva Općine odraz su cjelokupnog društveno-gospodarskog razvoja prostora koji je u konačnici imao utjecaj i na demografske procese u Općini.

Razmjerna udaljenost od županijskog središta Dubrovnika, trajektna veza s Pločama, te slaba prometna povezanost sa širim prostorom s jedne strane, ali more i krajobrazno privlačni prostori Općine, osobito priobalne padine i uvale prema Neretvanskom kanalu, čine prostor Općine privlačnim za sekundarni vid stanovanja i za turističku ponudu. Sve navedeno je utjecalo, utječe i utjecat će na kretanje stanovništva Općine.

TABLICA 1-7
STRUKTURA MIGRACIJSKIH OBILJEŽJA STANOVNIŠTVA OPĆINE TRPANJ I NASELJA TRPANJ 1991. GODINE

Obilježje	Općina			Središnje naselje			Općina bez središta		
	Aps.	%	%	Aps.	%	%	Aps.	%	%
UKUPNO STANOVNIKA	871	100,0		660	100,0		211	100,0	
OD ROĐENJA STANUJE U ISTOM NASELJU	457	52,5		299	45,3		158	74,9	
UKUP. DOSELJ. DO 91.g.	414	47,5	100,0	361	54,7	100,0	53	25,1	100,0
IZ ISTE OPĆINE (bivše)	135		32,6	108		29,9	27		50,9
IZ DRUGE OPĆINE RH	147		35,5	131		36,3	16		30,2
OSTALO	132		31,9	113		31,3	19		35,8
1940. I PRIJE	20		4,8	15		4,2	5		9,4
1941-1945.	14		3,4	13		3,6	1		1,9
1946-1960.	78		18,8	65		18,0	13		24,5
1961-1970.	100		24,2	85		23,5	15		28,3
1971-1980.	73		17,6	68		18,8	5		9,4
1981-1985	39			38			1		
1986-1991	55			51			4		
1981-1991	94		22,7	89		24,7	5		9,4
Ostalo	35		8,5	26		7,2	9		17,0
UKUP. DOSELJ. DO 91.g.	414		100,0	361		100,0	53		100,0

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb

1.1.4.1.2. Struktura stanovništva

Spolna i dobna struktura

Dobna struktura odražava društveno-gospodarska zbivanja i političke prilike u prošlosti, a daje temelj za razumijevanje daljnjih mogućnosti reprodukcije stanovništva i neke važne činjenice na temelju kojih je moguće planiranje gospodarskog razvoja.

U spolnoj strukturi stanovništva, gledajući cjelokupnu populaciju Općine, prema popisu 1991. godine ženskog dijela populacije ima 5,7% više, pa se realno može kazati da je u Općini nešto malo veći udio žena. Svojevremeno je da u mlađim dobnim skupinama, prevladavaju muškarci. Žene izrazito prevladavaju u dobnj skupini 45-49 godine i u najstarijim dobnim skupinama od 65 godina na više. (Tablica 1-8.)

Dobna struktura stanovništva Općine po velikim dobnim skupinama prema popisu stanovništva 1991. godine (tablica 1-9.) pokazuje da je gotovo polovica populacije Općine u srednjoj dobnj skupini od 20-59 godina (47,3%), da je dobnj skupina od 0-19 godina zastupljenost nepovoljno mala (20,4%), a da je zastupljenost u skupini u kojoj je stanovništvo starije od 60 godina dosta veliko (30,5%). Stoga je i koeficijent starosti stanovništva Općine izrazito nepovoljan i iznosi 1,49. Ova njegova vrijednost ukazuje **na razmjerno vrlo staro stanovništvo** Općine. Poradi podjednako broja muškaraca i žena, a manjeg broja muškaraca u starijim dobnim razredima to je i koeficijent starosti muškog dijela stanovništva (1,16) povoljniji od koeficijenta starosti ženskog dijela stanovništva (1,83). Oba su koeficijenta izrazito nepovoljna. (Tablice 1-8 i 1-9).

TABLICA 1-8
DOBNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA OPĆINE 1991. GODINE

Dobne skupine	Muškarci		Žene		Ukupno	
	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	Višak % (+)/M (-)/Ž
0-4	17	56,7	13	43,3	30	13,3
5-9	23	56,1	18	43,9	41	12,2
10-14	21	42,0	29	58,0	50	-16,0
15-19	28	49,1	29	50,9	57	-1,8
20-24	32	64,0	18	36,0	50	28,0
25-29	20	50,0	20	50,0	40	0,0
30-34	28	54,9	23	45,1	51	9,8
35-39	28	52,8	25	47,2	53	5,7
40-44	34	54,0	29	46,0	63	7,9
45-49	12	37,5	20	62,5	32	-25,0
50-54	28	45,9	33	54,1	61	-8,2
55-59	29	46,8	33	53,2	62	-6,5
60-64	36	50,7	35	49,3	71	1,4
65-69	24	41,4	34	58,6	58	-17,2
70-74	13	37,1	22	62,9	35	-25,7
75 i više	30	29,4	72	70,6	102	-41,2
Nepoznato					15	
UKUPNO	403	46,3	453	52,0	871	-5,7

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

TABLICA 1-9
DOBNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA OPĆINE PO VELIKIM DOBNIM SKUPINAMA 1991. GODINE

Dobne skupine	Muško stanovništvo		Žensko stanovništvo		Ukupno stanovništvo	
	Aps.M	%M	Aps.Ž	%Ž	Aps.U	%U
0-19	89	10,2	89	10,2	178	20,4
20-59	211	24,2	201	23,1	412	47,3
60 +	103	11,8	163	18,7	266	30,5
Ostalo					15	1,7
Ukupno	403	46,3	453	52,0	871	100,0
Indeks starosti	1,16		1,83		1,49	

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

U pravilu, ona naselja/Općine/Gradovi koja imaju konstantan demografski nazadak imaju i nepovoljan odnos starosnih razreda. Ako se uzme da je vrijednost koeficijenta 0,4 **granična vrijednost**, koja određuje što se u budućnosti može očekivati u razvoju naselja/Općine/Grada, tada se za sve vrijednosti koje premašuju vrijednost navedenog indeksa može očekivati manje ili više daljnja negativna tendencija demografskog razvoja. Indeks starosti na razini Općine iznosi 1,49 (tablica 1-9) što je izrazito nepovoljno.

U narednim tablicama 1-8a i 1-9a prikazani su rezultati iz Popisa 2001. godine koji su još nepovoljniji. Može se zaključiti da se negativni procesi starenja i izumiranja i dalje nastavljaju.

TABLICA 1-8a
DOBNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA OPĆINE 2001. GODINE

Dobne skupine	Muškarci		Žene		Ukupno	
	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	Višak % (+)M (-)Ž
0-4	21	50,0	21	50,0	42	0,0
5_9	12	36,4	21	63,6	33	-27,3
10_14	16	47,1	18	52,9	34	-5,9
15-19	19	51,4	18	48,6	37	2,7
20-24	17	41,5	24	58,5	41	-17,1
25-29	33	52,4	30	47,6	63	4,8
30-34	26	52,0	24	48,0	50	4,0
35-39	24	50,0	24	50,0	48	0,0
40-44	36	64,3	20	35,7	56	28,6
45-49	25	47,2	28	52,8	53	-5,7
50-54	34	51,5	32	48,5	66	3,0
55-59	20	41,7	28	58,3	48	-16,7
60-64	29	43,9	37	56,1	66	-12,1
65-69	22	32,4	46	67,6	68	-35,3
70-74	35	51,5	33	48,5	68	2,9
75 i više	36	37,1	61	62,9	97	-25,8
Nepoznato					1	
UKUPNO	405	46,5	465	53,4	871	-6,9

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

TABLICA 1-9a
DOBNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA OPĆINE PO VELIKIM DOBNIM SKUPINAMA 2001. GODINE

Dobne skupine	Muško stanovništvo		Žensko stanovništvo		Ukupno stanovništvo	
	Aps.M	%M	Aps.Ž	%Ž	Aps.U	%U
0-19	68	7,8	78	9,0	146	16,8
20-59	215	24,7	210	24,1	425	48,8
60 +	122	14,0	177	20,3	299	34,3
Ostalo					1	0,1
Ukupno	405	46,5	465	53,4	871	100,0
Indeks starosti	1,79		2,27		2,05	

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

U tablicama 1-10 i 1-10a uspoređeni su podaci o starosti stanovništva po velikim dobnim skupinama. I ovi podaci ukazuju na tragičnu starosnu strukturu Općine i njeno daljnje pogoršavanje, budući su podaci Popisa 2001. godine još gori od podataka Popisa 1991. godine.

TABLICA 1-10
DOBNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA OPĆINE PO VELIKIM DOBNIM SKUPINAMA I NASELJIMA 1991. GODINE

Broj	Naselje	Broj stanov.	0-19		20-59		60 +		Nepoznato		Koef. starosti
			Aps.	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%
1	DONJA VRUĆICA	65	9	13,8	27	41,5	29	44,6	0	0,0	3,22
2	DUBA	67	8	11,9	25	37,3	34	50,7	0	0,0	4,25
3	GORNJA VRUĆICA	79	12	15,2	31	39,2	34	43,0	2	2,5	2,83
4	TRPANJ	660	149	22,6	329	49,8	169	25,6	13	2,0	1,13
	UKUPNO	871	178	20,4	412	47,3	266	30,5	15	1,7	1,49

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

TABLICA 1-10a
DOBNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA OPĆINE PO VELIKIM DOBNIM SKUPINAMA I NASELJIMA 2001. GODINE

Broj	Naselje	Broj stanov.	0-19		20-59		60 +		Nepoznato		Koefi- cijent
			Aps.	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%
1	DONJA VRUĆICA	48	2	4,2	21	43,8	25	52,1	0	0,0	12,50
2	DUBA	54	3	5,6	17	31,5	34	63,0	0	0,0	11,33
3	GORNJA VRUĆICA	62	7	11,3	30	48,4	25	40,3	0	0,0	3,57
4	TRPANJ	707	134	19,0	357	50,5	215	30,4	1	0,1	1,60
	UKUPNO	871	146	16,8	425	48,8	299	34,3	1	0,1	2,05

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

Gospodarska struktura

Prema popisu stanovništva 1991. godine (jer s novijim podacima za sada još nije bilo moguće raspolagati) od ukupnog broja stanovnika Općine bilo je samo 28,59% aktivnih i čak 34,44% uzdržanih, a 28,01% s osobnim izvorima prihoda. (Tablica 1-11). Iz iste tablice vidimo da je odnos primarnih, sekundarnih i tercijarnih djelatnosti nejednak. Sekundarne su djelatnosti najslabije zastupljene. Zastupljene su sa 8,43% aktivnog stanovništva. Slijede primarne djelatnosti sa značajnih 16,87% od aktivnog stanovništva. Stanovništvo ovoga sektora djelatnosti u cijelosti je aktivno u djelatnosti poljodjelstva i ribarstva. Aktivno stanovništvo što obavlja djelatnost najviše je zastupljeno u tercijarnim djelatnostima sa značajnih 54,62% aktivnog stanovništva. U okviru ove grupe djelatnosti dominiraju trgovina (12,05%) i ugostiteljstvo i turizam (11,65%) te promet i veze (9,24%).

Raspored stanovništva po djelatnostima ukazuje na izrazitu usmjerenost Općine, a praktično naselja Trpnja prema uslugama u kojima dominira trgovina, ugostiteljstvo i turizam te promet i veze. Ostale su djelatnosti simbolično zastupljene. (Tablica 1-11).

Nisu bili pristupačni podaci o zaposlenim u tercijarnim djelatnostima prema mjestu rada na temelju čeka bi se mogao utvrditi stupanj relativne opremljenosti uslugama naselja Općine, već su ti podaci bili pristupačni samo prema mjestu stanovanja (tablica 1-12). Zato se tek može samo pretpostaviti, da je koncentracija zaposlenih, odnosno radnih mjesta (pa prema tome i onih zaposlenih u tercijarnim djelatnostima) u općinskom središtu. Što vrijednosti navedene u tablici 1-12 i potvrđuju. Iz tablice je vidljivo da u naselju Trpanj stanuje čak 72,9% aktivnog stanovništva koje obavlja djelatnost u tercijarnim djelatnostima.

TABLICA 1-11
EKONOMSKA STRUKTURA AKTIVNOG STANOVNIŠTVA OPĆINE 1991. GODINE

DJELATNOST	Aps.	%	%
UKUPNO STANOVNIŠTVO	871	100,00	
I AKTIVNO STANOVNIŠTVO - ukupno	249	28,59	100,00
AKTIVNO STANOVNIŠTVO ŠTO OBAVLJA DJELAT.	204		
1. PRIMARNE DJELATNOSTI	42		16,87
a) Poljoprivreda i ribarstvo	41		16,47
b) Šumarstvo	1		0,40
c) Vodoprivreda	0		0,00
2. SEKUNDARNE DJELATNOSTI	21		8,43
a) Industrija i rudarstvo	18		7,23
b) Građevinarstvo	3		1,20
3. TERCIJARNE DJELATNOSTI	136		54,62
a) Promet i veze	23		9,24
b) Trgovina	30		12,05
c) Ugostiteljstvo i turizam	29		11,65
d) Obrtništvo i osobne usluge	10		4,02
e) Komunalne i stambene djelatnosti	1		0,40
f) Financijske, tehničke i poslovne usluge	2		0,80
g) Obrazovanje, znanost, kultura i informacije	19		7,63
h) Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	10		4,02
i) Tijela državne vlasti, lokalna samoupr., fondovi i sl.	12		4,82
4. NERAZVRSTANO	5		2,01
AKTIVNO STANOVNIŠTVO ŠTO NE OBAVLJA DJELAT.	45		18,07
II OSOBE S VLASTITIM IZVOROM PRIHODA	244	28,01	
III UZDRŽAVANO STANOVNIŠTVO	300	34,44	
IV U INOZEMSTVU	78	8,96	
V NEDEFINIRANO	0	0,00	

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

TABLICA 1-12
EKONOMSKA STRUKTURA AKTIVNOG STANOVNIŠTVA KOJE OBAVLJA DJELATNOST PO NASELJIMA OPĆINE 1991. GODINE

Br.	Naselje	Broj stanovnika ukupno		Aktivno stanovništvo svega		Aktivno stanovništvo što obavlja djelatnost svega		Aktivno stanovništvo		Primarne djelatnosti		Sekundarne djelatnosti		Tercijarne djelatnosti		Nerazvrstano		U tercijaru od aktivnih što obavljaju djelatnost
		Aps.	Aps.	Aps.	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%		
1	DONJA VRUĆICA	65	6	6	100,0	3	50,0	0	0,0	3	50,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1,47
2	DUBA	67	6	6	100,0	4	66,7	0	0,0	2	33,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,98
3	GORNJA VRUĆICA	79	29	26	100,0	14	53,8	2	7,7	10	38,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4,90
4	TRPANJ	660	208	166	100,0	21	12,7	19	11,4	121	72,9	5	3,0	5	3,0	5	3,0	59,31
	UKUPNO	871	249	204	100,0	42	20,6	21	10,3	136	66,7	5	2,5	5	2,5	5	2,5	66,67

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

Iz raspoloživih podataka nije moguće utvrditi dio radnika (od aktivnog stanovništva što obavlja djelatnost) koji ostaje na radu u Općini, odnosno, dio koji putuje na rad u radne centre izvan današnje Općine. U svakom slučaju u Općini od ukupno 871 stanovnika ima samo 153 radnika odnosno 23,2% populacije. U okviru svog mjesta stanovanja ostaje raditi čak 79,5% radnika Općine, a izvan svoga mjesta stanovanja na rad putuje 5,1% radnika. U drugom mjestu, radi samo 20,5% (tablica: 1-13). Uzimajući u obzir prethodno iznesene podatke vrlo u Općini ima malo radnika, koji uglavnom ostaju raditi u Općini u njenom središtu Trpnju.

Takvom zaključku pridonosi i broj dnevnih migranata u Općini koji iznosi svega 5,1% što je zanemariva vrijednost.

Razmjerno veliki postotak stanovništva u primarnim djelatnostima (16,87% od aktivnih - tablica: 1-11) pokazuje jak primarni sektor. Bitno je jači tercijarni sektor (54,62% od aktivnih) i to većinom u trgovini i ugostiteljstvu i turizmu, a tek potom u prometu i vezama. To znači da u Općini postoji razmjerno značajna vezanost za navedene djelatnosti, a manje za djelatnosti uprave (4,82%). Vrijednosti primara i tercijara, ukazuju na bitnu funkcionalnu usmjerenost prema trgovini, turizmu i ugostiteljstvu, prometu i vezama, administraciji i izvjesnu funkcionalnu usmjerenost prema poljodjelstvu.

U nemogućnosti da se od Državnog zavoda za statistiku pribave podaci o izvoru prihoda domaćinstava za 1991. godinu, moraju se donositi određeni zaključci na posredan način. Dakle, uzimajući u obzir da je u Općini u primarnim djelatnostima zaposleno malo aktivnog stanovništva što obavlja djelatnost (16,87% od aktivnog stanovništva Općine), a što je više od podatka iznesenog u tablici 1-14 *obavlja zanimanje na gospodarstvu* (6,83%), te da je u odnosu na taj podatak razmjerno mnogo domaćinstava s gospodarstvom (čak 21,8%, tablica 1-15), a temeljem već prethodno iznesenih podataka, za zaključiti je da je u Općini još razmjerno malo domaćinstava s mješovitim izvorom prihoda, odnosno da je završio proces društva koje je bilo *jednom nogom* vezano za zemlju i dodatne prihode sa zemlje.

Usmjerenje je očito prema drugim izvorima prihoda. Gledajući tablicu 1-11 i odnos *aktivno stanovništvo : osobe s osobnim приходima : uzdržavano stanovništvo* očito je da su izvori utemeljeni na ljetnom iznajmljivanju privatnih smještajnih kapaciteta turistima, a ne vezanost za zemlju. To su starije osobe koje nisu u radnom odnosu.

TABLICA 1-13
RADNICI OPĆINE PREMA MJESTU RADA PO NASELJIMA 1991. GODINE

Br.	Naselje	Broj stanovnika ukupno		Stanovništvo u zemlji svega		Aktivno stanovništvo što obavlja djelatnost svega		Radnici svega		Radnici svega postotak od ukupnog st.		Rade u mjestu stanovanja		Rade u mjestu stanovanja post. od radnika svega		Rade u drugom mjestu ukupno		Od toga rade u drugom mjestu iste općine (bivše)		U drugoj općini RH		U inozemstvu		Dnevni migranti		Dnevni migranti postotak od radnika svega		Rade u mjestu stanovanja. Postotak od aktivnog stan.		Radnici od aktivnog stanovništva što obavlja djelatnost		
		Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	
1	DONJA VRUĆICA	65	48	6	6	9,2	4	66,7	2	33,3	0	0,0	2	12	0	0,0	66,7	100,00														
2	DUBA	67	46	6	4	6,0	2	50,0	2	50,0	0	0,0	2	0	0	0,0	33,3	66,67														
3	GORNJA VRUĆICA	79	77	29	13	16,5	6	46,2	7	53,8	6	85,7	1	0	5	38,5	20,7	44,83														
4	TRPANJ	660	622	208	153	23,2	128	83,7	25	16,3	12	48,0	11	5	4	2,6	61,5	73,56														
	UKUPNO	871	793	249	176	20,2	140	79,5	36	20,5	18	50,0	16	17	9	5,1	56,2	70,68														

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

TABLICA 1-14
POLJOPRIVREDNO STANOVNIŠTVO OPĆINE PREMA AKTIVNOSTI 1991. GODINE S POSTOTKOM UDJELA AKTIVNOG POLJOPRIVREDNOG STANOVNIŠTVA U UKUPNOM STANOVNIŠTVU NASELJA

Br.	Naselje	Broj stanovnika		Aktivno stanovništvo svega		Aktivno stanovništvo što obavlja djelatnost svega		Ukupno poljoprivredno stanovništvo svega		Ukupno nepoljoprivredno stanovništvo		Aktivno poljoprivredno stanovništvo		gospodarstvu		Obavlja zanimanje na		Uzdržavano poljoprivredno stanovništvo		Ukupno poljoprivredno stanovništvo u ukupnom stanovništvu naselja		Aktivno poljoprivredno u ukupnom stanovništvu što obavlja djelatnost		Aktivno poljoprivredno u ukupnom aktivnom stanovništvu naselja								
		Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%					
1	DONJA VRUĆICA	65	6	6	10	55	3	0	0,00	7	15,4	50,0	50,000																			
2	DUBA	67	6	6	6	61	3	2	33,33	3	9,0	50,0	50,000																			
3	GORNJA VRUĆICA	79	29	26	21	58	14	12	41,38	7	26,6	53,8	48,276																			
4	TRPANJ	660	208	166	16	644	9	3	1,44	7	2,4	5,4	4,327																			
	UKUPNO	871	249	204	53	818	29	17	6,83	24	6,1	14,2	11,647																			

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

TABLICA 1-15
BROJ DOMAĆINSTAVA I DOMAĆINSTVA PREMA POSJEDOVANJU POLJOPRIVREDNOG GOSPODARSTVA OPĆINE PO NASELJIMA 1991. GODINE S POSTOTKOM DOMAĆINSTAVA BEZ POLJOPRIVREDNOG GOSPODARSTVA

Broj	Naselje	Broj stanovnika	Ukupan broj domaćinstava	Prosječni broj članova domaćinstva	Ima gospodarstvo		Nema gospodarstvo	
		Aps.	Aps.	Aps.	Aps.	%	Aps.	%
1	DONJA VRUĆICA	65	26	2,5	13	50,0	13	50,0
2	DUBA	67	29	2,3	15	51,7	14	48,3
3	GORNJA VRUĆICA	79	37	2,1	22	59,5	15	40,5
4	TRPANJ	660	252	2,6	25	9,9	227	90,1
	UKUPNO	871	344	2,5	75	21,8	269	78,2

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

Obrazovna struktura

Od ukupnog broja stanovnika Općine 32,38% stanovnika ima srednje, više i visoko obrazovanje. To je podatak koji, ako se dopuni s prethodnim analizama, osobito analizama po sektorima djelatnosti, pokazuje sukladnost s brojem zaposlenih u primarnim i tercijarnim djelatnostima. Ukazuje i na činjenicu da je brojnost aktivnih u sektoru tercijarnih djelatnosti ipak u okviru bolje kvalificirane radne snage. U želji da se promjeni zastupljenost stanovništva u sektorima djelatnosti, te da se još više podigne razina usluga uslužnog sektora u Općini, bit će potrebno dalje poboljšati školsku spremu stanovništva Općine. (Tablica 1-16.)

TABLICA 1-16
STANOVNIŠTVO OPĆINE STARO 15 I VIŠE GODINA PREMA ŠKOLSKOJ SPREMI 1991. GODINE

Broj	Naselje	Stanovništvo ukupno	Staro 15 i više godina ukupno	Bez školske spreme ukupno	Osnovno obrazovanje	Srednje obrazovanje	Više obrazovanje	Visoko obrazovanje	Nepoznato	Srednje + više + visoko obrazovanje	
		Aps.	Aps.	Aps.	Aps.	Aps.	Aps.	Aps.	Aps.	Aps.	%
1	DONJA VRUĆICA	65	57	1	28	6	0	1	1	7	10,77
2	DUBA	67	61	4	12	10	1	0	0	11	16,42
3	GORNJA VRUĆICA	79	73	3	15	11	0	0	0	11	13,92
4	TRPANJ	660	559	26	149	189	43	21	13	253	38,33
	UKUPNO	871	750	34	204	216	44	22	14	282	32,38

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

1.1.4.1.3. Struktura stambenog prostora

Struktura stambenog prostora Općine potvrđuje njenu veliku atraktivnost za odmor i rekreaciju. Objašnjava također gospodarsku strukturu stanovništva i gospodarsku usmjerenost Općine. U Općini je registrirano 755 stambenih jedinica (Popis 1991. godine jer se podacima Popisa 2001. godine za ovu kategoriju podataka još ne raspolaže). Od navedenog broja 324 stambene jedinice su stalno nastanjene (42,9%), a 128 stambenih jedinica nastanjeno je privremeno (čak 17,0%).

Udio stambenih jedinica namijenjenih *odmoru i rekreaciji* iznosi 38,1%. Zbrajajući stambene jedinice *privremeno nastanjene* i stambene jedinice *za odmor i rekreaciju* to ukupno iznosi 416 stambenih jedinica ili

55,10%. Ovaj podatak ukazuje na veliku brojnost povremenih weekend stanovnika. Dakle preko polovice stambenih jedinica Općine namijenjeno je sekundarnom stanovanju. (Tablica 1-17). Uz faktor porodice za ovaj tip stanovanja 3,5 člana 1991. godine, proizlazi da je 1991. godine u Općini Trpanj moglo dulje ili kraće boraviti, u ovom tipu stanovanja, približno 1456 povremena stanovnika.

Nadalje, uz već utvrđeni opći tip kretanja stanovništva za Trpanj *slaba regeneracija imigracijom*, očito je da neki povremeni stariji stanovnici vremenom postaju stalni stanovnici Općine Trpanj.

TABLICA 1-17
STANOVNI PREMA KORIŠTENJU I STANDARD STANOVANJA OPĆINE 1991. GODINE

Broj	Naselje	Broj stanovnika	Površina stanova m2	Ukupan broj stanova Aps.	Nastanjeni	Privremeno nastanjeni	Napušteni	Za odmor i rekreaciju	Za sezonske radove	Isključivo za djelatnost	Broj osoba po stanu st/osob	Broj m2 po osobi osob/m2	Broj stanova za odmor u odnosu na ukupan broj stanova
1	DONJA VRUČICA	65	2707	50	21	29	0	0	0	0	1,3	41,65	0
2	DUBA	67	5543	88	27	24	2	33	2	0	0,76	82,73	37,5
3	GORNJA VRUČICA	79	3598	40	36	2	0	0	2	0	1,98	45,54	0
4	TRPANJ	660	45245	577	240	73	5	255	2	2	1,14	68,55	44,19
	UKUPNO	871	57093	755	324	128	7	288	6	2	1,15	65,55	38,15
						128	plus	288					
								416				55,10	

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

1.1.4.2. Ocjena gospodarskog stanja

Od početka devedesetih godina, uslijed političkih i gospodarskih promjena, došlo je do propadanja ili zaostajanja dotadašnjih poduzeća i otvaranja novih. U svakoj od gospodarskih djelatnosti došlo je do povećanja broja novih tvrtki. Najveći broj nastao je u djelatnosti trgovine, industrije, građevinarstva i novčanih usluga.

Industrija. Očekuje se u budućnosti razmjerno veći razvoj industrijske proizvodnje, što bi se trebalo odraziti i u Općini u kojoj danas nema industrijskih pogona.

Obrtništvo Obrti su se razvijali prema potrebama pojedinih gospodarskih grana i stanovništva. Temeljna obilježja politike ranijeg sustava prema obrtništva odnosila su se na ograničavanje razvoja privatnog sektora fiskalnim i drugim nestimulativnim mjerama ekonomske politike. Obrtništvo je bilo na rubu društvenog i gospodarskog interesa. Te se posljedice još osjećaju. Danas se ono treba nametnuti kao snažan gospodarski i financijski čimbenik ukupne gospodarske stabilizacije uz obogaćivanje tržišta raznovrsnim proizvodima i uslugama. Ono treba biti poticaj novog proizvodnog i uslužnog zapošljavanja i izgradnje kvalitetnih stručnih kadrova. Sukladno važećim Prostornom planu Općina nema gospodarsku zonu.

Poljodjelstvo je u smislu osnovne gospodarske djelatnosti umjereno razvijeno. Vinogradi zauzimaju svega 1,8% površine Općine, a 26,48% površina Općine pokrivaju šume i šumsko zemljište. Oranice zauzimaju 1,5%, a voćnjaci koji uključuju maslinike 4.9% površine Općine. (Tablica 1-18). Već nekoliko desetljeća razvoj poljodjelstva u Općini kao i u Županiji odlikuje napuštanje obradivih površina. Napuštaju se dijelom površine na kojima nema uvjeta za razvoj intenzivne proizvodnje, ali i proizvodno uporabive površine zbog

odlaska poljoprivrednika ili zbog toga što se smanjio interes za poljoprivrednu proizvodnju što je u Općini Trpanj iz prethodno prezentiranih podataka izrazit slučaj. Osim smanjenja obradivih površina sve je veća pojava neobradivih oranica, vinograda, a u zadnje vrijeme zbog poticaja ipak se ponovno uređuju zapušteni maslinici. Oni se još uvijek vode kao obradivo tlo, ali se stvarno ne obrađuju, na njima se ne proizvodi. Broj aktivnog poljoprivrednog stanovništva se iz više razloga dugi niz godina smanjuje i danas je zanemariv.

TABLICA 1-18: POVRŠINA OPĆINE TRPANJ TE RASPORED PO KULTURAMA I KLASAMA ZEMLJIŠTA PREMA EVIDENCIJI UREDA ZA KATASTAR.

NAZIV KULTURE		POVRŠINA	PRIHOD	BROJ	POSTOTAK
		M2	KN.	APS.	POVRŠINE
m2					
DVORIŠTA		86876	45114	371	0,13
CESTE I PUTEVI		18020	305257	674	0,86
VODE		1109478	68014	42	0,19
ZEMLJIŠTA POD ZGRADAMA		11749	141095	1421	0,40
OSTALA ZEMLJIŠTA		42275	9430682	1341	26,42
0					
Fizička			4714353	2825	13,21
Pravna			5275809	1024	14,78
0					
UKUPNO			9990162	3849	27,99
0					
ORANICA			545665	2137	1,53
VOĆNJAK			1741771	6853	4,88
VINOGRAD			643004	1414	1,80
PAŠNJAK			9753446	7450	27,32
ŠUMA			13022985	1772	36,48
			0	0	0,00
			0	0	0,00
0					
Fizička			14148629	18676	39,64
Pravna			11558242	950	32,38
0					
UKUPNO			25706871	19626	72,01
0					
Fizička			18862982	21501	52,84
Pravna			16834051	1974	47,16
0					
SVEUKUPNO			35697033	23475	100,00

Izvor: Područni ured za katastar Korčula, Odjeljak u Orebiću.

Većina zaposlenog stanovništva u drugim djelatnostima bavi se i poljodjelstvom kao dopunskom djelatnošću (vidi prethodne tablice 1-12., 1-14. i 1-15.). Osnovno obilježje poljodjelskih gospodarstava je usitnjenost posjeda i njihova rascjepkanost. Fizičke osobe imaju 21501 katastarskih čestica koje zauzimaju 52,84% površine Općine, a pravne osobe svega 1947 katastarskih čestica koje zauzimaju čak 47,16% površine Općine. Poljoprivredu Općine odlikuje vinogradarsko-voćarska, maslinarska, ratarska i povrtlarska proizvodnja. Od ratarskih kultura najviše se uzgaja povrće: krumpir, kupus, kelj, mahune, grah i sl., od voća: jabuke šljive, trešnje, višnje i marelice. Vinogradarstvo je svakako najtipičnija grana Općine. Međutim, zastupljenost površina pod kulturom vinograda iznosi u Općini samo 1,8%. Unatoč smanjenju broja čokota, proizvodnja se grožđa, zbog uvođenja novih sorti i suvremenije agrotehnike, zadržava na približno istoj razini. Tradicija vinogradarstva posljednjih se godina unapređuje sadnjom plemenitih sorta grožđa i proizvodnjom vrsnih vina, pa bi to mogla biti djelatnost od većeg značenja i u Općini. Maslinarstvo je slabo zastupljeno. Zastarjelost fonda stabala maslina odražava se u stalnom opadanju produkcije. No, u posljednje

vrijeme zapaža se velik interes za obnovu starih maslinika i sadnju novih. Općina potiče poljoprivrednu proizvodnju nabavkom stalnog materijala za poduzetnike. Stočarstvu je uglavnom orijentirano na vlastite potrebe i nije bitno prisutno u gospodarstvu.

Primarne (16,87%) i sekundarne (8,43%) djelatnosti nisu temeljne i vodeće gospodarske grane i nisu kao takve nositelj razvoja. To su u svakom slučaju tercijarne djelatnosti zastupljene su sa 54,62% zaposlenih. (tablica 1-11)

Kako šume i šumsko zemljište zauzimaju razmjerno manju površinu: 36,48% (tablica 1-18), učinci od gospodarenja šumom u Općini nisu osobiti. Većina šuma je u privatnom vlasništvu. Većim su dijelom devastirane. Ono malo šuma u državnom vlasništvu u dobrom je stanju.

Najvažnija je, u okviru mogućnosti koje pruža okruženje, **gospodarska politika** Općine koja treba biti trajna i usmjeravajuća odrednica razvoja. Njezin je pravi smisao u tome da potiče i ne ometa niti nacionalni, niti regionalni, niti lokalni razvoj. **Poslovna politika** poduzeća i drugih gospodarskih subjekata traži svoj oslonac u svim navedenim odrednicama (raspoloživi resursi, tržište, makroekonomsko okruženje i gospodarska politika) da bi pronašla i iskoristila šanse za opstanak i razvoj.

Budući da autarkično gospodarstvo ne može opstati, to je makroekonomsko okruženje od izuzetne važnosti za daljnji razvoj Općine.

Primarne djelatnosti su (tablica 1-11), po zastupljenosti u ekonomskoj strukturi aktivnog stanovništva Općine, odmah iza tercijarnih djelatnosti koje su u Općini najzastupljenije, iako iza njih znatno zaostaju. U okviru ovih djelatnosti poljodjelstvo ima uočljiv primat. Međutim, ono je neadekvatno organizirano, rascjepkano s usitnjenim posjedima i tržišno je neprilagođeno.

Sekundarne djelatnosti slabo su zastupljene i praktično ih nema. Svega 8,43% od aktivnog stanovništva Općine radi u sekundarnim djelatnostima. U zadnje vrijeme, zahvaljujući mjerama poticanja privatne inicijative, značajnije se razvija djelatnost obrtništva i pružanja osobnih usluga od strane fizičkih osoba.

Tercijarne djelatnosti obuhvaćaju čak 54,62% aktivnog stanovništva. Međutim oni su većinom zaposleni u trgovini. (12,05%). Manje u turizmu i ugostiteljstvu (11,65%), a potom u prometu i vezama (9,24%). Stoga bismo mogli reći, uzimajući u obzir i podatke o rasporedu objekata središnjeg i društvenog značaja u naseljima Općine (tablica 1-24), da je Općina slabo opremljena funkcijama središnjeg i društvenog značaja.

Navedeno ukazuje na potrebu ozbiljnog pristupa problemu gospodarskog razvoja. Na potrebu iznalaženja mjera **za poboljšanje gospodarske strukture**, stvaranje uvjeta za ubrzani gospodarski i sveukupni razvoj i napredak Općine i time povećanje broja zaposlenih. Može se zaključiti da je trenutna gospodarska struktura te cjelokupna gospodarska situacija u Općini nepovoljna i ne osigurava perspektivni razvoj bez znatnijih ulaganja. Svojim rješenjima PPDNŽ potiče rješavanje gospodarskih problema. Upravo od ljudi, kao pokretača svih procesa, ponajviše ovisi kako će u danim uvjetima i mogućnostima biti iskorišteni raspoloživi prirodni i ostali izvori u razvojne svrhe.

Dakle, Općina kao cjelina ima obilježja agrarne sredine iako stanovništvo znatnim dijelom prestalo biti vezano za poljodjelsku proizvodnju, već se orijentira drugim izvorima prihoda.

1.1.4.3. Temeljne svojstvenosti naselja i sustava naselja

1.1.4.3.1. Opća strukturna obilježja naselja

U Općini statistički promatrano temeljem podataka Popisa stanovništva 1991. godine, a isto je ostalo i Popisom 2001. godine, postoje četiri naselja.

Svako naselje, razumljivo, ima zasebnu unutrašnju matricu građenja, svojstvenu svome kraju, koja nije unaprijed bila zadana nekim planskim geometrijama, nego se povodila za potrebama malih seoskih tradicijskih gospodarstava. Utjecaj reljefa dolazi do punog izražaja. Pa su smještaj, kako naselja, tako i njihovih dijelova rezultat djelovanja reljefa, položenih putova i zahtjeva nekadašnje tradicijske poljodjelske proizvodnje. Izraziti su primjeri Trpanj, Gornja Vručica, Duba, svako naselje za sebe, našlo je svoju mikrolokaciju sukladno povoljnostima *sita* i potrebama u vremenu nastajanja.

U novije vrijeme stanovnici pod djelovanjem urbanih utjecaja mijenjaju način života i time svoje prioritete podređuju urbanim vrijednostima. Izgradnja zaselaka zamjenjuje se izgradnjom

- u naselju Trpanj blizu morske obale na potezu od uvale Luka do uvale Belečica,
- okolo uvale Divna,
- duž ceste uvala Duba-Duba luka,
- oko luke Duba.

prazneći preostali neveliki dio Općine.

1.1.4.3.2. Veličina i prostorni raspored naselja

Središnje naselje Općine je naselje Trpanj. Općina ima 4 naselja i 871 (Popis 1991. i 2001. godine). Prosječno naselje broji 218 stanovnika. Isključujući općinsko središte s 707 stanovnika (Popis 2001. godine), srednje naselje Općine tada ima svega 57 stanovnika (prema Popisu 1991. godine 70 stanovnika).

Većina izgradnje smještena je u okviru naselja Trpanj na završetku državne ceste D-415 u trajektnoj luci Trpanj.

Ostala izgradnja smjestila se u unutrašnjosti Općine duž lokalne ceste L-69002, razmjerno koncentrirano u naseljima Gornja Vručica, Donja Vručica, i na kraju u okviru naselja Duba Pelješka. U okviru naselja Duba i Donja Vručica uočava se širenje izvan jezgre naselja u vidu rastresite izgradnje. Osobito u Dubi koja se izrazito širi prema obali i svojoj luci kao izdvojenom dijelu naselja.

Uz prometni položaj pojedinih dijelova Općine, koji položaj znatno utječe na prostorni raspored naselja, privlačnost i atraktivnost krajobraza u velikoj mjeri dolaze do izražaja u prostornoj distribuciji novih nasebinskih struktura u okviru priobalnog prostora Općine.

Obzirom na reljefne karakteristike Općine, Općinu možemo podijeliti na četiri svojstvena geografska prostora. Uvjetno rečeno:

- **šire područje naselja Trpanj i Krive doline**, koji tvore zasebnu prostornu i funkcionalnu cjelinu duž državne ceste D-415,
- **središnji unutrašnji dio Općine**, duž lokalne ceste L-69002 u kojemu su smještena naselja Gornja i donja Vručica sa pripadajućim plodnim poljima orijentiran poljodjelstvu,
- **sjeverni priobalni dio Općine**, orijentiran Neretvanskom kanalu smješten između uvale Divna i lokalne luke Duba, iako sasvim izoliran na kraju lokalne ceste L-69002, orijentiran moru i turističkom gospodarstvu,
- **brdovit dio područja Općine** smješten južno i jugozapadno od lokalne ceste L-69002 i naselja Duba, Donja i Gornja Vručica, pokriven uglavnom šumom, makijom i kamenjarima koji se uzdižu do najvišeg vrha Pelješca Sv. Ilije oblikujući impresivni krajobraz.

1.1.4.3.3. Demografski razvoj naselja i demografska prognoza

Veličina naselja u pozitivnoj je korelaciji sa smještajem u odnosu prema prometnicama koje prolaze prostorom Općine, ali i u odnosu prema povoljnosti svoga *sita* promatrano s aspekta povijesnih, lokalnih, ali i današnjih potreba. Dakle, najveće naselje, naselje Trpanj, smješteno je na prometno najpovoljnijoj točki

Općine, na kraju doline kojom prolazi državna cesta D-415 i koja završava u luci Trpanj iz koje vozi trajekt prema luci Ploče.

Ostala naselja Gornja i Donja Vručica smještena su duž lokalne ceste L-69002 koja završava u Dubi Pelješkoj. Izvan su prometnih i društvenih tokova. Sve svoje potrebe moraju zadovoljavati u naselju Trpanj. Ta se činjenica odražava i u njihovom broju stanovnika, kao i u svim ostalim demografskim i gospodarskim pokazateljima.

U popisnom periodu 1991/81 niti jedno naselje nije iskazalo rast svoje populacije. Samo je naselje Trpanj bilo blizu da iskaže porast (indeks 0,98) (tablica 1-19). Ostala naselja Općine iskazala su katastrofalan pad broja svojih stanovnika.

U popisnom razdoblju 2001/91 naselje Trpanj iskazuje skoro 10% rast. Zahvaljujući to isključivo rastu naselja Trpanj, broj stanovnika Općine u zadnjem popisnom razdoblju stagnira. U istom razdoblju, međutim, broj stanovnika ostalih naselja Općine još brže opada, pa ako se trend nastavi za očekivati je da će naselja obzirom na broj stalnih stanovnika izumrijeti. (Tablica 1-19)

TABLICA 1-19

DEMOGRAFSKI RAZVOJ OPĆINE U PERIODU OD 1931. DO 2001. GODINE PO NASELJIMA

Rb.	Naselje	Popisne godine								Indeks					
		1931	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2001	01/91	91/81	81/71	71/61	01/81	01/71
1	DONJA VRUČICA	235	198	190	185	149	109	65	48	0,74	0,60	0,73	0,81	0,44	0,32
2	DUBA	156	142	158	160	136	127	67	54	0,81	0,53	0,93	0,85	0,43	0,40
3	GORNJA VRUČICA	241	193	191	206	182	135	79	62	0,78	0,59	0,74	0,88	0,46	0,34
4	TRPANJ	649	582	612	652	623	676	660	707	1,07	0,98	1,09	0,96	1,05	1,13
	UKUPNO	1281	1115	1151	1203	1090	1047	871	871	1,00	0,83	0,96	0,91	0,83	0,80

Izvor: Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

U tablici 1-19 prikazano je kretanje broja stanovnika naselja Općine od 1931. godine. Uočljiv je općenito veliki pad broja stanovnika, osim središnjeg naselja Općine naselja Trpanj, koji je povremeno u pojedinim popisnim razdobljima pokazivao rast svoje populacije, pa tako i u zadnjem, vjerojatno i na račun unutrašnjih naselja Općine. U svakom slučaju ova činjenica ukazuje na važnost dobre priobalne prometno-geografske pozicije naselja.

Stalno stanovništvo

Pretpostavke demografskog rasta vrlo su upitne, budući je rast populacije zavisao od mnogih teško predvidivih čimbenika. Stoga je možda najjednostavniji, najracionalniji, ali vjerojatno i najpouzdaniji parametar za pretpostavku budućeg demografskog rasta neke sredine vrijednost indeksa prethodnog popisnog razdoblja, a on je za Općinu Trpanj nakon prošlih negativnih kretanja u zadnjem popisnom razdoblju stagnirajući (1,00). (Tablica 1-19)

PPDNŽ za naselje Trpanj kao *lokalno središte* planira *optimalnu veličinu 2015. godine* od 500 do 1000 stanovnika (t. 120. Odredaba). Već je 2001. godine Trpanj dostigao broj od 707 stanovnika. Ako pretpostavimo, temeljem razvojnih planova za naselje Trpanj (*lokalno središte* t. 78. Odredaba) da će se tijekom rasta broja stanovnika naselja nastaviti, to je za očekivati da će naselje Trpanj za četrnaest godina, 2015. godine, zaista brojiti oko 1000 stalnih stanovnika.

Uzimajući u obzir prethodno rečeno za pretpostaviti je da će Općina Trpanj, ukupno 2015. godine, imati oko 1100 stalnih stanovnika. To uz pretpostavku da će u Gornjoj i donjoj Vručici i Dubi prebivati ukupno 100 stalnih stanovnika.

Važno je naglasiti da će u navedenom planiranom broju stalnih stanovnika Općine Trpanj dodatno značajno sudjelovati i broj povremenih stanovnika, koji će tijekom vremena postati stalni stanovnici Općine Janjina (odlaskom u mirovinu i slično).

Povremeno stanovništvo (weekend)

Istovremeno u Općini postoji 416 stanova za odmor i rekreaciju. (Tablica 1-17). To znači da u tijeku weekenda i osobito tijekom ljetnih mjeseci uz faktor porodice 3,5 u navedenom broju stanova boravi približno 1456 povremenih stanovnika (prema Popisu stanovništva 1991. godine). To je dakle stvarno stanje 1991. godine. Za očekivati je da će dvadeset i četiri godine kasnije, odnosno 2015. godine biti barem 900 do 1000 povremenih stanovnika više. Zato se pretpostavlja da će 2015. godine u Općini Trpanj boraviti ukupno oko 2500 povremenih (weekend) stanovnika.

Zaključno

Uzimajući u obzir stvaran porast broja stalnih stanovnika u popisnom razdoblju 91/01 (tablica 1-19), stvaran broj stambenih jedinica za odmor i rekreaciju (tablica 1-17), plansko predviđanje PPDNŽ u smislu funkcionalne i prostorne važnosti naselja Trpanj kao *lokalnog središta* i s time u svezi planiranje broja stanovnika 2015. godine (t. 78. i 120. Odredaba do 1000 stanovnika za naselje Trpanj) za očekivati je da će broj stalnih i povremenih stanovnika u Općini Trpanj biti sukladan prikazu u tablici 1-19a.

TABLICA 1-19a

DEMOGRAFSKI RAZVOJ OPĆINE U PERIODU DO 2015 GODINE.

Tip	Broj stanovnika			Napomena
	1991. g.	2001. g.	2015. g.	
Stalno stanovništvo	871	871	1188	Sa prijelazom dijela weekend u stalno stanovništvo
Povremeno stanovništvo (weekend)	1456	1800	2500	
UKUPNO OPĆINA	2327	2671	3688	

TABLICA 1-19b

PREDVIĐANJE BROJA STALNIH I POVREMENIH STANOVNIKA OPĆINE TRPANJ

Naselje	Broj stanovnika.	Broj stanova za sekund. stanovanje	Broj sekundarnih stanovnika	Broj sekundarnih stanovnika
	2015.	1991.	1991.	2015.
DONJA VRUĆICA	55	29	102	174
DUBA PELJEŠKA	62	57	200	343
GORNJA VRUĆICA	71	2	7	12
TRPANJ	1000	328	1148	1971
UKUPNO	1188	416	1456	2500

Detaljan prikaz planiranog broja stalnih i povremenih stanovnika po naseljima i pojedinim dijelovima građevnih područja naselja prikazan je u tablici 1-24.

1.1.4.3.4. Razina urbanizacije naselja

Problem diferenciranja naselja - gradskih obilježja i onih ostalih još uvijek je prisutan ne samo kod nas već i u svijetu, a osobito je naglašen kod manjih naselja. Posljedica je to jedva zamjetnih, postepenih promjena u

korist smanjivanja razlika u načinu života između sela i grada, smanjivanju razlika u funkcionalnim, fizionomsko-morfološkim i drugim obilježjima, intenzivnijeg socijalnog prestrukturiranja poljodjelskog stanovništva itd.

Danas se za izdvajanje gradskih i ostalih naselja primjenjuju pored jednostavnih modela (primjena jedne do dvije varijable) i složeniji statistički modeli. U našoj su zemlji, osim statističke službe i drugi autori sudjelovali u definiranju gradskih naselja i predlaganju kriterija za njihovo izdvajanje.⁶

U Općini postoje 4 naselja. Za određivanje razine utjecaja urbanizacije na naselja Općine korištena je metoda diferenciranja razine urbanizacije na *viši stupanj* i *niži stupanj* urbanizacije naselja. Metoda ima tri varijable, a što je prikazano u tablici 1-20.

Izabrane varijable ukazuju na socio-ekonomska obilježja stanovništva, a posredno upućuju i na druga obilježja. Primjenjujući opisane kriterije u prostoru Općine postizemo rezultate koji su prikazani u tablici 1-21.

Iz tablice 1-21 možemo vidjeti da naselja Trpanj i Duba imaju svojstvenosti naselja višeg stupnja urbanizacije, naselja Gornja i Donja Vrućica svojstvenosti nižeg stupnja urbanizacije

Stupanj urbanizacije naselja u izrazito je pozitivnoj korelaciji u odnosu na blizinu mora. (Tablica 1-21).

Ova spoznaja bitno je utjecala na definiranje ciljeva i koncepcije prostornog rješenja Plana. Utjecala je također i na koncepciju zaštite tradicijskih i tipičnih povijesno-kulturnih prostora unutar građevnih područja naselja, te na zaštitu tradicijskog kultiviranog krajobraza i dijelova još izvorne prirode koja je u Općini zastupljena velikim površinama.

TABLICA 1-20
KRITERIJI DIFERENCIRANJA RAZINE URBANIZACIJE NASELJA

Stupanj urbanizacije	% poljoprivrednog stanovništva	% domaćinstava bez poljoprivrednog gospodarstva	% radnika od aktivnog stanovništva naselja
gradska obilježja	-	-	-
Viši stupanj (jače urbanizirana naselja) VSU	15 i manje	20 i više	70 i više
Niži stupanj (slabije urbanizirana naselja) NSU	30 i manje	10 i više	50 i više
seoska obilježja	-	-	-

Izvor: Vresk M., i Radica T., (1983), op.cit.

Iz tablice 1-21 možemo vidjeti da naselja Trpanj i Duba imaju svojstvenosti naselja višeg stupnja urbanizacije, naselja Gornja i Donja Vrućica svojstvenosti nižeg stupnja urbanizacije

Stupanj urbanizacije naselja u izrazito je pozitivnoj korelaciji u odnosu na blizinu mora. (Tablica 1-21).

Ova spoznaja bitno je utjecala na definiranje ciljeva i koncepcije prostornog rješenja Plana. Utjecala je također i na koncepciju zaštite tradicijskih i tipičnih povijesno-kulturnih prostora unutar građevnih područja

⁶ **M. Macura** je među prvima pokušao odrediti kriterije po kojima bi razlikovao gradska od seoskih naselja. On smatra da se naselja bitno razlikuju po veličini i sastavu stanovništva, pa je kao temelj za lučenje gradskih naselja izabrao kombinaciju dva kriterija:

- veličinu naselja i
- gospodarski sustav naselja

Radica T.: "Prostorni plan SR Hrvatske do 2000". Osnovna studija 8 - stanovništvo i naselja, Urbanistički institut SR Hrvatske, Zagreb, 1974.

Grupa autora "KOMPLEKSNO SAGLEDAVANJE PROCESA URBANIZACIJE REPUBLIKE HRVATSKE" studija za "Strategiju prostornog uređenja RH, UIH, Zagreb, 1995.

naselja, te na zaštitu tradicijskog kultiviranog krajobraza i dijelova još izvorne prirode koja je u Općini zastupljena velikim površinama.

TABLICA 1-21
RAZINA URBANIZACIJE NASELJA OPĆINE

Broj	Naselje	Broj stanovnika	Ukupno poljoprivredno stanovništvo u ukupnom stanovništvu naselja	Nema gospodarstvo	Radnici od aktivnog stanovništva naselja	Od radnika rade u mjestu stanovanja	PP SRH 81.					Po Macuri
							po 1. Kriteriju	Po 2. kriteriju	po 3. kriteriju	Zbirni kriterij diferencijacije viši (VŠU) i niži (NSU) stupanj urb.	Gradska naselja prema popisu 1991. g. i naselja višeg (VŠU) i nižeg (NSU) stupnja urbanizacije (PPSRH 81.)	
4	TRPANJ	660	2,40	90,10	23,18	3	3	1	7	VSU	m	4
2	DUBA	67	9,00	48,30	5,97	3	3	1	7	VSU	s	2
3	GORNJA VRUĆICA	79	26,60	40,50	16,46	1	3	1	5	NSU	s	3
1	DONJA VRUĆICA	65	15,40	50,00	9,23	1	3	1	5	NSU	s	1
	UKUPNO	871										

Izvor: Autori temeljem publikacija Državnog zavoda za statistiku, Zagreb.

1.1.4.3.5. Prostorno-demografska valorizacija naselja

Usporednom analizom osam bitnih činitelja, što zrcale demografsko stanje i određuju poziciju svakog pojedinog naselja u promatranom skupu naselja određenog prostora, može se dati razmjerno objektivna slika demografske pozicije svakog naselja. Pokazatelji su izabrani tako da zastupaju: kvantitativne, vitalne, dinamičke, društveno-gospodarske i demografske karakteristike naselja. Ovakva demografska analiza, uz do sada prikazane pojedinačne brojčane vrijednosti odabranih demografskih svojstvenosti naselja, može također ukazati na eventualne anomalije demografskog stanja i na izvjestan način pruža razmjerno objektivnu skupnu demografsku poziciju svakog naselja u okviru promatranog skupa.

Odabrani pokazatelji za demografsku valorizaciju naselja Općine bili su:

1. -pozicija naselja prema veličini (broju stanovnika);
2. -pozicija naselja prema indeksu rasta/pada broja stanovnika u zadnjem popisnom razdoblju 91/81 (indeks rasta/pada broja stanovnika);
3. -pozicija naselja glede njegove starosne strukture (koeficijent starosti);
4. -radno-gospodarsko obilježje stanovništva (udio radnika u ukupnom stanovništvu naselja);
5. -pozicija naselja glede vezanosti za zemlju (udio domaćinstava s poljoprivrednim gospodarstvom u naselju);
6. -pozicija naselja glede izvora prihoda (udio domaćinstava što obavlja zanimanje na gospodarstvu);
7. -pozicija naselja temeljem broja radnika zaposlenih u mjestu stanovanja;
8. -pozicija naselja glede broja stanovnika koji rade u tercijarnim djelatnostima, a u odnosu na aktivne što obavljaju djelatnost;
9. pozicija naselja temeljem školske spreme njegovih stanovnika.

Za sve navedene pokazatelje odredila se hijerarhijska pozicija svakog naselja u Općini, njegov rang. Vrijednost ranga jednaka je hijerarhijskoj poziciji naselja u skupu naselja: od 1. - najlošiji rang do 5. - najbolji rang. Potom je za svako naselje Općine određen zbroj njegovih pojedinačnih rangova. Tako dobivena vrijednost rezultanta je istovremenog djelovanja svih osam demografskih pokazatelja, te nam razmjerno

objektivno određuje poziciju svakog pojedinog naselja Općine. Da bi prikaz bio što zorniji, interpretirao se grafički (Grafikon 1-3). Apcisa prikazuje slijed naselja, a ordinata kumulativne vrijednosti diferencija zbroja rangova, jer se ovim matematičkim postupkom jasno mogu grafički prikazati lomovi kontinuiteta funkcije i do izražaja dolaze grupacije naselja koje teško možemo prepoznati promatrajući samo slijed brojaka u tablici. Dakle, iz grafikona 1-3. možemo uočiti hijerarhijski slijed tri izrazito jasne grupacije naselja.

PRVU GRUPU sačinjava naselje Trpanj. Postignuti rezultati jasno izdvajaju ovo naselje od ostalih naselja Općine. Sasvim je razvidno da je njegova prostorno-prometna pozicija u okviru Općine najviše doprinijela ovom rezultatu i relativno najvišem položaju u usporedbi s ostalim naseljima Općine. Značaj priobalnog položaja i ceste D-415 za razvoj naselja je neprijeporan.

DRUGU GRUPU tvore dva naselja. To su naselja Gornja i Donja Vručica. Naselja su izolirana i zaostaju u svom razvoju.

TREĆU GRUPU tvori jedno naselje, Duba Pelješka. Potpuno izolirano naselje na kraju lokalne ceste L-69002 pred izumiranje. (Kartogram 1-1.)

1.1.4.3.6. Funkcionalna klasifikacija naselja

Funkcionalna klasifikacija naselja izvršena u skladu s nodalnim principom. Princip se temelji na ocjeni stupnja koncentracije tercijarnih funkcija u pojedinom naselju bez obzira na veličinu njegove gravitacije i temeljem te ocjene određuje se njegova nodalna važnost (Tablica 1-22). U smislu nodalne klasifikacija naselja, naselja možemo podijeliti u dvije grupe:

1. središnja naselja s potpunim brojem središnjih funkcija;
2. naselja s nepotpunim brojem središnjih funkcija;
3. naselja bez središnjih funkcija.

U Općini Trpanj postoji samo jednostavan rudimentaran sustav naselja:

Središnje naselje s potpunim brojem središnjih funkcija

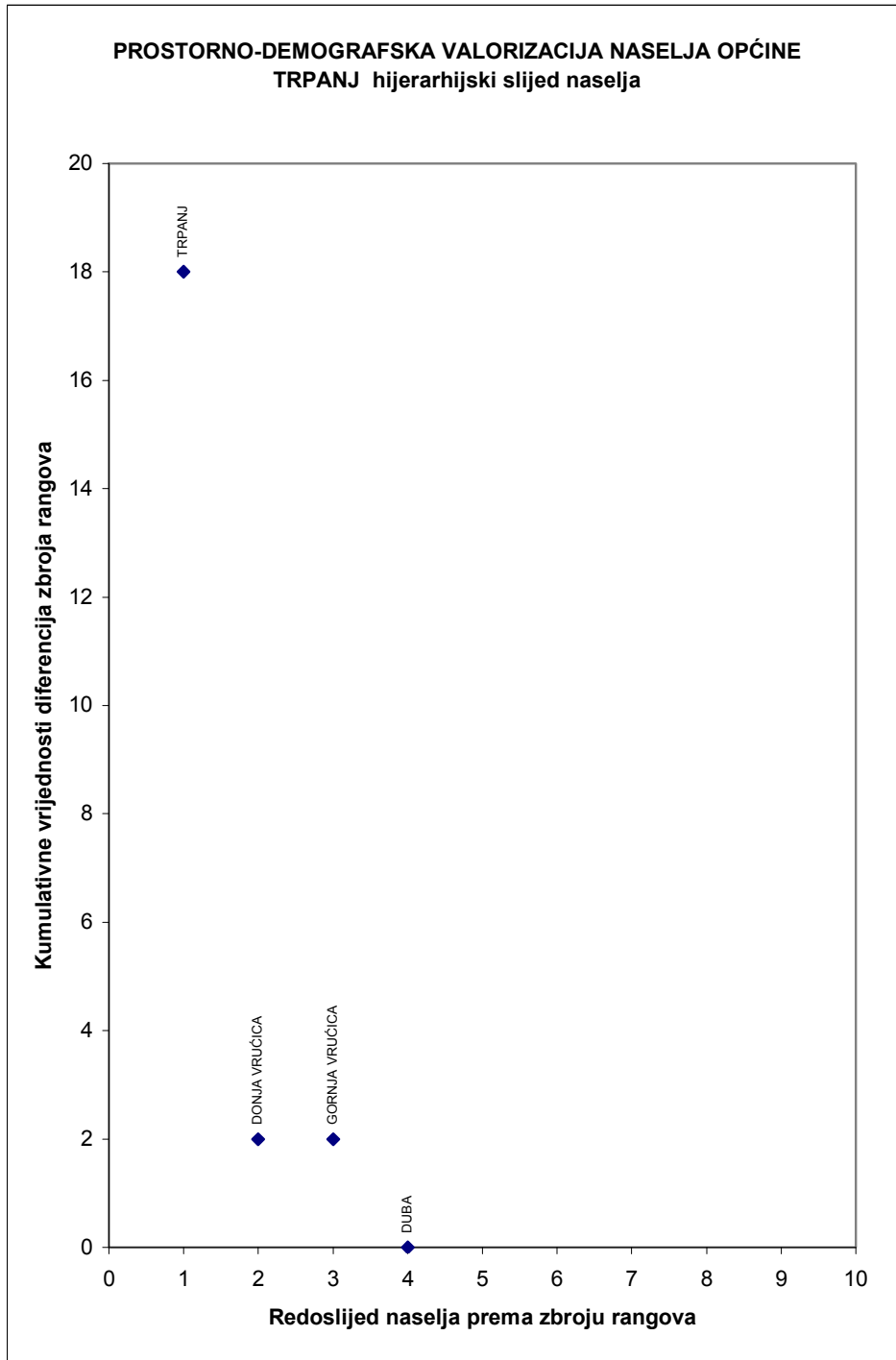
Iz tablice 1-22 vidljivo je da samo naselje Trpanj ima sve potrebne središnje funkcije, pa može biti svrstano u naselja središnjeg značaja, odnosno malo lokalno središte. Obzirom da ima samo pet temeljnih središnjih funkcija može biti svrstano u središnja naselja **prvog ranga**.⁷ Naselje Trpanj prema svojim svojstvenostima ne pripada u skupinu gradova ili važnijih naselja, ali svojim središnjim funkcijama predstavlja s okolnim naseljima inicijalno razvojno žarište svog ruralnog prostora i današnje središte jedinice lokalne samouprave.

Naselja bez središnjih funkcija

Naselja s ponekom trgovačkom radnjom nije moguće svrstati u naselja nepotpunog centraliteta. Stoga u Općini realno nema naselja ovoga ranga. Preostala naselja Gornja i Donja vručica i Duba nemaju nikakvih funkcija, a osobito funkcija središnjeg značaja.

⁷ Treba imati na umu da u ovom razmatranju naselja najnižeg središnjeg značaja smatramo naselja prvog ranga.

GRAFIKON 1-3.

TABLICA 1-22.

RASPORED OBJEKATA **SREDIŠNJEG ZNAČAJA** U NASELJIMA OPĆINE TRPANJ - **postojeće** i **planirano** (dodatno)stanje

Redni broj funkcije	Sadržaj/naselje	DUBA	GORNJA VRUĆICA	DONJA VRUĆICA	TRPANJ								DUBA	GORNJA VRUĆICA	DONJA VRUĆICA	TRPANJ	
		1	2	3	4									1	2	3	4
1	Centralna osnovna škola																
2	Područna osnovna škola				X												
3	Srednja škola																
4	Viša škola																
5	Visoka škola																
6	Fakultet																
7	Specijalne škole (glazbena, stranih jezika, auto i sl.)																
8	Narodno (pučko) sveučilište ili sl.																
9	Ambulanta opće medicine																X
10	Ambulanta opće medicine + spec. ambulante																
11	Dom zdravlja																
12	Stomatološka ordinacija																
13	Apoteka																X
14	Bolnica općeg tipa																
15	Specijalistička bolnica, lječilište ili sanatorij																
16	Veterinarska stanica (ambulanta)																
17	Vrtić i jaslice																
18	Vrtić																X
19	Đački dom																
20	Dom umirovljenika																
21	Dom za invalide																
22	Ustanova socijalne zaštite																
23	Knjižnica																X
24	Čitaonica																X
25	Dom kulture s dvoranom																
26	Kazalište (kao posebna ustanova)																
27	Kino (kao posebna ustanova)																
28	Muzej																
29	Izdavačka djelatnost (izdavačko poduzeće)																
30	Novinska izdavačka kuća (lokalne novine)																
31	Lokalna radiostanica																
32	Hotel (kao mjesni, gradski hotel)				X												
33	Turistička zajednica				X												
34	Sjedište županije																
35	Sjedište Općine				X												
36	Organ uprave (može izdati barem neki službeni dokum.)				X												
37	Općinski sud																
38	Okružni sud																
39	Organ financijske kontrole i prometa (ZAP, fin. polic.i sl.)																
40	Polijska stanica																X
41	Osnovna (zadnja) pošta				X												
42	Telefonska centrala (krajnja)				X												

Redni broj funkcije	Sadržaj/naselje	DUBA	GORNJA VRUĆICA	DONJA VRUĆICA	TRPANJ							DUBA	GORNJA VRUĆICA	DONJA VRUĆICA	TRPANJ
		1	2	3	4							1	2	3	4
43	Čvorna telefonska centrala														
44	Vatrogasna stanica														
45	Poljoprivredna stanica				X										
46	Banka				X										
47	Ispostava osiguravajućeg poduzeća				X										
48	Sjedište trgovačkog poduzeća - trgovina na veliko														
49	Prodavaonica mješovite robe - "samoposluga"	X	X	X	X										
50	Prodavaonica voća, povrća (voćarna)				X										
51	Prodavaonica stočarskih proizvoda (mesnica)														
52	Prodavaonica (veća) općeg tipa - robna kuća														
53	Prodavaonica kozmetičkih proizvoda - parfumerija														
54	Prodavaonica namještaja														
55	Prodavaonica kućanskih aparata														
56	Prodavaonica tekstilnih proizvoda i konfekcije														
57	Prodavaonica obuća														
58	Prodavaonica elektromat., željez.robe, alata i prib.i sl.														
59	Prodavaonica boje i lakova, te kemijskih proizvoda														
60	Prodavaonica satova i nakita														
61	Prodavaonica poljop. reprometerijala i poljop. apoteka														
62	Prodavaonica poljoprivrednih strojeva														
63	Knjižara i papirnica														
64	Ugostiteljski sadržaj /kafe, restoran, i sl/				X										
65	Hotelski smještaj /hotel, privatni pansion (registriran)/				X										
66	Intelektualne usluge (registrirane)														
67	Turistička agencija														
68	Frizersko-brijačke usluge														
69	Usluge urara (popravak satova)														
70	Usluge zlatara (popravak zlatnog nakita i sl.)														
71	Usluge fotografa														
72	Mehaničarske usluge (automehaničar, bravar, i sl)				X										
73	Usluge popravka kućanskih el. aparata (servis)														
74	Usluge popravka poljoprivrednih strojeva (servis)				X										
75	Otkupna stanica poljoprivrednih proizvoda														
76	Mjesni sajam, stalna tržnica (barem dio godine)														
77	Župni ured				X										

Izvor: Službe Općine Trpanj za postojeće i PPDNŽ za planirane središnje funkcije..